

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiiikin koulutus

Petteri Mansikka

AISTIEN HYÖDYNTÄMINEN LAULUNOPETUKSESSA

Opinnäytetyö
Lokakuu 2019

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2019
Musiikin koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä
Petteri Mansikka

Nimeke
Aistien hyödyntäminen laulunopetuksessa

Tiivistelmä

Tässä pedagogisessa opinnäytetyössä tutkittiin suomalaisten laulunopettajien näkemyksiä eri aistikanavien huomioimisesta laulunopetuksessa. Taustatietoa tutkimukselle tuo tieteellinen kirjallisuus ja tekijän oma kokemus aistien kautta tapahtuvasta oppimisesta ja sensorisesta integraatiosta laulunopetuksessa.

Opinnäytetyötä varten kerättiin aineisto sähköistä kyselylomaketta hyödyntäen. Kysely oli osoitettu suomalaisille laulunopettajille, ja sen tarkoituksena oli kerätä tietoa Suomessa toimivista laulunopettajista sekä heidän näkemyksistään tutkittavaa aihetta kohtaan. Kyselylomakkeeseen kuului myös havaintokanava-testi, jolla saatiin taustatietoa vastaajien aistien käytöstä.

Tutkimuksessa saatiin kattava 26 laulunopettajan ja 25 kysymyksen aineisto, jonka antamia tuloksia sekä esiin tuomia ilmiöitä käsitellään tässä opinnäytetyössä. Työ herätti paljon ajatuksia ja nosti mielenkiintoa asian tutkimiseen.

Kieli
suomi

Sivuja 52
Liitteet 1
Liitesivumäärä 7

Asiasanat
laulu, laulunopetus, aistit, oppiminen, sensorinen, integraatio

THESIS
October 2019
Degree Programme in Music

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600

Author

Petteri Mansikka

Title

The Utilization of Senses in Singing Pedagogy

Abstract

This pedagogical thesis focuses on research on what Finnish singing teachers think about the utilization of different sensory channels while teaching singing. The background for this study is derived from the scientific literature about learning through senses as well as from the author's own experiences.

The research material for this thesis was collected through an online enquiry. The enquiry was focused on finding out information about Finnish singing teachers and find out what their views were of the research subject. The enquire included a sensory channel test, which was meant to give some background information about respondents' sensory channel usage.

This research acquired extensive research material that was formed of 26 singing teachers' answers on 25 questions. The thesis presents the enquire results and phenomena that emerged in this study. The research brought up many thoughts and raised interest for the subject research.

Language
Finnish

Pages 52
Appendices 1
Pages of Appendices 7

Keywords

singing, voice teaching, senses, learning, sensory, integration

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tietoperusta	7
2.1	Oppiminen ja opettaminen aistien kautta	7
2.2	Aistitoiminnot ja sensorinen integraatio	8
2.3	Oppimistyylliteorian harhaa	10
2.4	Laulunopetus ja havaintokanavat	11
2.5	Harjoitukset ja opettajan työvälineet	13
2.5.1	Auditiivinen ärsyke laulutunnilla	14
2.5.2	Visuaalinen ärsyke laulutunnilla	14
2.5.3	Kinesteettinen ja taktiilinen ärsyke laulutunnilla	15
3	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	15
3.1	Opinnäytetyön aineiston hankinta	15
3.2	Kyselyn laatiminen ja toteuttaminen	16
4	Kyselyn tulosten analysointi	18
4.1	Kyselyn taustatiedot	18
4.1.1	Sukupuolijakauma	18
4.1.2	Opettamiskokemus	19
4.1.3	Musiikkityylien jakaumat	19
4.2	Kyselyn tulokset	20
4.2.1	Havaintokanava-testi: Pistemäärät	20
4.2.2	Havaintokanava-testi: Omakohtainen osuvuus	22
4.2.3	Havaintokanava-testi: Oma tulos ja sen verrannollisuus äänenkäyttöön	23
4.2.4	Havaintokanavien huomioiminen uusissa äänenkäytön harjoitteissa	24
4.2.5	Aistit opetuksessa	25
4.2.6	Havaintokanavat ja tietoisuus	25
4.2.7	Havaintokanavien hyödyntäminen laulunopetuksessa	26
4.2.8	Oppilaan vahvojen aistikanavien tärkeys opetuksessa	28
4.2.9	Aistikanavien tietoisuuden huomioimisen tärkeys	28
4.2.10	Kun vakiotreeni ei toimi	30
4.2.11	Kuinka valitset harjoituksen?	32
4.2.12	Aistien huomioiminen tulevaisuudessa	36
4.2.13	Havaintokanavat ennen kyselyn tekoa	36
4.2.14	Havaintokanavat metodeissa ja malleissa	37
4.2.15	Ideat havaintokanavien selvittämiseen	39
4.2.16	Vastanneiden omakohtaisia kokemuksia	41
4.2.17	Kyselyn herättämät ajatukset	41
4.2.18	Viestit tutkimustyön tekijälle	43
5	Tutkimustulokset	44
5.1	Tulosten pohdinta	44
5.1.1	Yhtäläisyydet vastaajien välillä	44
5.1.2	Vastauksien laajuus ja suppeus	45
5.1.3	Asenne opettajien omasta opettajuudesta	46
5.2	Tutkimuksen luotettavuus	47
6	Pohdinta	48
	Lähteet	51

Liitteet

Liite 1 Tutkimuksen kyselylomake

1 Johdanto

Oman lauluopettajan urani aikana olen kohdannut oppilaita, jotka tulevat erilaisista taustoista ja hakevat apua erilaisiin laulullisiin haasteisiin. On sanomattakin selvää, että oppilaat ovat eri osaamistasoilla oman instrumenttinsa kanssa. Koska ääni-instrumentti on rakennettuna kehoomme, on se jokaisella fysiologisesti erilainen. On siis luonnollista, että jokaisella oppilaalla on omanlaisensa kokemus omasta instrumentistaan. Tästä jo voisi päätellä, että kaikki eivät opi laulamaan samoilla harjoitteilla ja samalla työmäärällä, koska jokaisella on omanlaisensa tapa oppia.

Opettajan rooli laulunopetuksessa on tärkeä, koska vastuu toisen instrumentin kehityksessä, varsinkin alkuvaiheessa, on suuri. Oppilaan on tunnettava tunneilla olevansa turvallisessa ja osaavassa oppimisympäristössä ja vuorovaikutussuhteessa opettajan kanssa. Itse koen, että tähän voidaan vaikuttaa muun muassa ottamalla oppilaan oppimistavat huomioon. Koska musiikki on vahvasti aistien välityksellä koettava ilmiö ja laulunopetus on abstraktia, on sitä luonnollista opettaa aistien ja tunteiden kautta. Oppilaan kannalta onkin tärkeää, ettei tunneilla synny turhautumistilanteita esimerkiksi asiasta jankkaamista, kun opettaja ei osaa selittää asiaa niin, että oppilas ymmärtää mistä on kyse. Oppilaille voi olla myös laululukkoja, joita tunneilla saatetaan joutua kiertämään käyttäen eri aistikanavaa apuna.

Koska mielestäni on tärkeää pohtia asioita, mietin, kuinka moni muu laulunopettaja Suomessa pohtii laulunopetusta samoin kuin minä, aistien kautta? On hyvä muistaa, että ei ole yhtä oikeaa tapaa opettaa laulua, eikä tällä opinnäytetyöllä ole tarkoitus osoittaa, että havaintokanavien hyödyntäminen laulunopetuksessa olisi paras tapa opettaa. Ideana on lähinnä opetustyökalujen etsiminen, soveltaminen ja jalostaminen. Tätä voi kukin tehdä omalla tahollaan genrestä, metodista tai oppilaasta riippuen. Havaintokanavien huomiointi on vain yksi näkemys käsitellä työkaluja oppimiseen.

2 Opinnäytetyön tietoperusta

Opinnäytetyöni tietoperusta koostuu osaksi kirjallisista lähteistä, tutkimuksella saadusta tiedosta ja autoetnografisesta aineistosta. Autoetnografinen aineisto perustuu havaintoihini laulunopetuksesta, omilta laulunopettajiltani, sekä opettaja- ja opiskelijakollegoilta saamiini tietoihin. Autoetnografinen aineisto koostuu oman elämäni havainnoinnista ja reflektiosta tai henkilökohtaisista muistoista laulamiseen ja laulunopetukseen liittyen. Autoetnografiassa tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan omaan elämään liittyvien havaintojen ja ajatusten avulla. Analyttisessä autoetnografiassa tutkija on tutkittavan ryhmän jäsen (tässä työssä: Voice Teachers United-Facebook -ryhmä), ja tutkimuksellaan hän pyrkii laajentamaan teoreettista tietoa ja ymmärrystä jostakin yhteiskunnallisesta ilmiöstä, tässä opinnäytetyössä aistien hyödyntämisestä laulunopetuksessa. (ks. Rannikko 2015, 147, 153 - 154.)

2.1 Oppiminen ja opettaminen aistien kautta

Ihmisellä on käytössään kaksi tärkeää lähdettä oppia ja kehittää taitojaan: toiset ihmiset ja kaikki muut keinot. Oppiminen tapahtuu siis toisten ihmisten kautta, jotka voivat olla esimerkiksi meidän laulajaidoleitamme tai niinkin tavallisia olentoja kuin laulunopettajia. Oppimista voi tapahtua myös muiden keinojen avulla kuten **lukemalla, kuuntelemalla, näkemällä, kokemalla, kokeilemalla, harjoittelemalla** ja opettamalla. Opetustilanteissa kohtaa usein erilaisia ja eritasoisia oppilaita, ja välillä jää miettimään, kuinka tämä oppilas oppii tämän asian. Vastaus löytyykin usein oppilaan omasta motivaatiosta ja asenteesta opeteltavaan asiaan. (Alasaarela 2018, 211.) Opettajan tehtävä onkin tukea, auttaa ja kannustaa oppilasta kehittämään itseään, koska erityisesti laulajana ja muusikkona kukaan meistä ei tule koskaan olemaan valmis; aina on jotain uutta opittavaa ja kehitettävää omassa taiteessa ja sen monissa ulottuvuuksissa.

Opettajana työkaluja opettamiseen on oltava lukuisia, ja ”hyvä opettaja” on aina innostunut oppimaan lisää. Oppimistyyliä on monia, ja ne ovat monimutkaisia ja aina yksilöllisiä oppijalle.

Ihmisen vahvimpia aisteja oppimiseen ovat näkö-, kuulo- ja tuntoaistit. Yhden oppimistyylin mukaan ne ovat vahvimpia aisteja havaintokanavaoppimiseen. Näistä aisteista käytetään termejä visuaalinen, auditiivinen ja kinesteettinen/taktiilinen havaintokanava. (Prashnig 2003, 67.) Vahvimman havaintokanavan kautta oppiessa tieto on helpoimmassa muodossa ymmärtää ja muistaa (Nissinen 2005, 41). Aivoille optimaalisin tilanne olisi, jos oppimisessa hyödynnettäisiin mahdollisimman monta eri havaintokanavaa. Eri kanavien käyttö vahvistaa saatua viestiä ja auttaa jäsentämään uutta asiaa eli ymmärtämään syvemmin.

2.2 Aistitoiminnot ja sensorinen integraatio

Ihmisen saavat aistiensa välityksellä tiedon ympäröivästä maailmasta ja kehon sisäisistä tuntemuksistaan. Aistinelimet muuttavat aistiärsyksen hermoimpulssiksi, joka kulkeutuu aivoihin, jossa lopulta syntyy aistimus. Aistitoimintoja kutsutaan sensorisiksi toiminnoiksi. (Arstila, Björkqvist, Hänninen & Nienstedt 2002, 475.)

Sensorinen integraatio on eri aistien avulla saadun informaation prosessointia ja jäsentämistä meille tarkoituksen mukaisella tavalla. Sen ansiosta rekisteröimme saadut aistiärsykkeet ja opimme suhtautumaan ja reagoimaan niihin automaattisesti tilanteen vaatimalla tavalla. (Yack, Sutton & Aquila 2001, 23 - 25.) Laulunopetuksessa sensorinen integraatio auttaa oppilasta jäsentämään ja yhdistämään eri harjoitteiden tuottamia aistimuksia. Näin ollen laulaja prosessoi havaintoja ja oppii niistä. Aistimuksen tieto automatisoituu, jolloin sitä voi soveltaa laulamiseen.

Sensoriseen integraatioon kuuluu viisi osatekijää: Sensorinen rekisteröinti, orientaatio, aistimusten tulkinta, reaktiotavan organisointi ja reaktion

toteuttaminen. Ensin tapahtuu sensorinen **rekisteröinti**, joka syntyy, kun saadaan ensimmäistä kertaa tietoa jostain aistimuksesta. Aistimuksen tulee saavuttaa riittävä voimakkuus, jotta se tiedostetaan. Sensorisen **orientaation** ansiosta pystytään keskittymään uuteen aistimukseen. Näin ollen pystytään päättämään, mihin aistimukseen kiinnittää huomiota ja mihin ei. Oppimisen kannalta on oleellista, että pystytään rajaamaan huomiomme oleelliseen.

Aistimusten tulkinta tarkoittaa aivojen kykyä tulkita aistin synnyttämää informaatiota ja ymmärtää sen ominaisuuksia. Esimerkiksi: ”kylkeni laajenivat vähän”, ”ääneni värisee”, ”opettajan otsa rypistyy”. Tulkittaessa näitä aistimuksia niitä verrataan vanhoihin aistimuksiin, minkä jälkeen päätetään, onko niihin reagoitava jollakin tavalla. **Reaktiotavan organisoinnissa** aivot päättävät, kuinka viestiin on reagoitava. Reaktio voi olla fyysinen, emotionaalinen tai kognitiivinen, eli aistimukselle syntyy reaktiona liike, tunne tai ajatus. Viimeinen vaihe eli **reaktion toteuttaminen** on itse reaktio, johon aivot ovat päätyneet. Kyky reagoida asianmukaisesti on kiinni motorisesta suunnittelukyvyistä¹ ja sensorisen integroinnin osatekijöistä. (Yack, Sutton & Aquila 2001, 25 - 32.)

Laulunopetuksessa onkin mielestäni tärkeää muistaa ottaa oppilaan omat aistimukset huomioon ja pyrkiä lisäämään oppilaan tietoja ja taitoja aistimuksia aistikanavia monipuolisesti hyödyntäen. Oppilas ei aina pysty aistimaan asiaa samalla tavoin kuin opettaja, sillä esimerkiksi jossain harjoituksessa kynnys aistimukselle on yhdelle oppilaalle korkeampi kuin toiselle oppilaalle. Jokainen meistä on yksilö, joka käyttää havaintokanavia eri suhteissa eri tilanteissa. Havaintokanavien väliset erot eivät ole välttämättä suuria, mutta joillakin oppijoilla jokin tietty havaintokanava voi olla selvästi vahvempi kuin toinen. (Eri-laisten oppijoiden liitto ry, 41 - 42.)

¹ Motorinen suunnittelukyky = kyky suorittaa tarkoituksenmukainen toiminto (Yack, Sutton & Aquila 2001, 31 - 32).

2.3 Oppimistyylliteorian harhaa

Etsiessäni tietoa ja lähteitä havaintokanaviin liittyen, törmäsin havaintokanavateoriaan, jonka mukaan ihmiset jaetaan oppimistyylin mukaan kuulo-, näkö- ja tuntoaistin mukaan. (Erialaisten oppijoiden liitto ry, 41 - 42.) Aiheeseen enemmän tutustuessa törmäsin Ylen artikkeliin (2015), jossa kerrottiin teorian oppimistyyliajattelusta olevan kumottu, ja että oppimisessa tulisi huomioida yksilöiden eroja temperamentissa, tiedollisissa valmiuksissa ja motivaatiossa (Yle Tiede 2015).

Havaintokanavaoppiminen määritellään koostuvan auditiivisesta, visuaalisesta ja kinesteettisestä oppimisesta, jolloin oppimisessa käytetään kuuloon, näköön ja tuntoon perustuvia havaintokanavia. Kinesteettinen havaintokanava mielletään usein myös kinesteettiseksi eli keholla tuntemusten ja taktiiliksi eli käsillä tuntemisella oppimiseksi. (Ekonomivalmennus.com.) Termit ovat sittemmin vakiintuneet, ja siksi käytänkin tässä opinnäytetyössä termejä auditiivinen, kinesteettinen, taktiilinen ja visuaalinen kuvaamaan tietyn aistin kautta tapahtuvaa toimintaa ja havaintokanava-termiä aistien hyödyntämisestä.

Koen itse, että vanhan oppimistyylliteorian väistyttyä, osa opettajista on hylännyt aistikanavien miettimisen. Asiasta keskustellessa aistien tarkempi pohtiminen ohitetaan tai vältetään sillä perusteella, että se olisi vanhentunutta tietoa. Toki tiedon rakentaminen yhden aistin varaan onkin vanhentunut ajatusmalli ja oppiminen ei ole yksiselitteinen asia, mutta sen tiedon ei pitäisi estää opettajaa pohtimasta ja miettimästä kysymyksiä, miten opetan tämän asian selkeämmin, kuinka saan oppilaalle tästä tuntemuksen (sensorisen rekisteröinnin), kuinka oppilas tiedon kokee, kuinka opittavaa asiaa voidaan syventää ja jäsentää tietoa (sensorinen integrointi) ja parantaa oppilaan taitoa oppilaan ehdoilla hänen omaa osaamistaan hyödyntäen.

2.4 Laulunopetus ja havaintokanavat

Laulua opetetaan siinä missä mitä tahansa muuta instrumenttia. Opetus eroaa suuresti ”soittimen” uniikkiuden takia, tietysti koska se on vuosien myötä kehittynyt meidän kehomme sisään ja kasvanut samalla, kun olemme vanhentuneet. Suurimpia eroja muihin instrumentteihin on sen abstraktius opettaa ja soittimen mahdollinen keskeneräisyys. Normaalisti muut soittimet ostetaan valmiina kaupasta ja soitin on heti soittovalmis. Laulajan instrumentti kasvaa vielä pitkälle aikuisikään ja kokee teini-iässä suuret muutokset äänenmurroksen aikana, muuttaen esimerkiksi poikasopraanot jopa mataliksi bassoiksi. (Koistinen 2013, 98 - 99.) Koska instrumentin osat kasvavat ja muuttuvat, on sitä tunnusteltava ja opeteltava ”soittamaan” uudestaan.

Havaintokanavia hyödynnetään paljon laulunopetuksessa, mutta siitä ei suoranaisesti puhuta paljoa oppimistyylinä kirjallisuudessa. Sadolin (2011) ottaa erilaiset oppijat heti kirjan alussa huomioon:

Jokainen oppii eri tavalla. Joidenkin laulajien täytyy saada ymmärtää ongelman teoreettinen kuvaus, jotta he pystyvät ratkaisemaan sen. Jotkut etenevät fyysisten tuntemusten nojalla, toiset taas kuuntelemalla ja jäljittelemällä. Jotkut oppivat parhaiten katsomalla kuvia, toiset taas mielikuvien ja tuntemusten kautta. (Sadolin 2011, 11.)

Näin ollen esimerkiksi CVT-laulumetodi² pyrkii ottamaan huomioon auditiviset, visuaaliset ja kinesteettiset aistinärsykkeet. Sadolin (2011) myös muistuttaa, että oppimistapoja ei voi asettaa paremmuusjärjestykseen. Toisille anatominen ja fysiologinen tieto on tärkeää, toiset taas pitävät sitä häiritsevänä. Kirjassa on erilaisia selityksiä samalla asialle, ja ne on tarkoitettu tukemaan erilaisia oppimistapoja, eikä niistä tule hämääntyä. Jokaisen on valittava itselleen sopivimmat harjoitteet, joilla kokee pääsevänsä parhaiten tuloksiin. Sadolin kannustaa käymään läpi erilaiset selitystavat jo senkin vuoksi, että asioiden tarkastelu eri näkökulmista auttaa ymmärtämään niitä paremmin ja erilaiset selitystavat täydentävät toisiaan. (Sadolin 2011, 11.)

² CVT-lyhenteellä tarkoitetaan Kokonaisvaltaisen äänenkäytön tekniikkaa (ks. Sadolin 2011). Käytän tätä lyhennettä tässä opinnäytetyössäni.

Harjoituksia onkin loogista käsitellä esimerkiksi havaintokanavien kautta. Mikäli jokin harjoitus ei toimi, voi sitä lähteä alustamaan ja/tai täydentämään jotain toista aistikanavaa hyödyntäen. Mitä halutaan ja miten asiaa lähdettiin lähestymään, mitä havaintokanavaa käytettiin? Mikäli harjoitus ei toiminut, voisiko asiaa lähestyä toista havaintokanavaa pitkin jne. Itselleni moni harjoitus on auennut myöhemmin lähestymällä harjoiteltavaa asiaa eri harjoitteen kautta, joka on ollut eri näkökulmasta.

Esimerkkinä oma kokemus siitä, kuinka klassisen laulun tunneilla puhuttiin paljon tuesta ja selän tuntemuksesta. Olen kuullut usein ohjeen käyttää enemmän selkää, ”tunne selkä”, ”hengitä syvemmälle”, ”hengitä selkään”, ja kuuntele kun opettaja tekee. Itse en tuntenut selässä mitään, mutta puhkuilun jälkeen sain opettajan mielestä tuettua ääntä oikein, vaikka en itse saanut asiasta onnistumisen tuntemusta ja pallea tuntui olevan ihan jännityksissä. Myöhemmin eri opettaja käytti mielikuvaa läskistä pulusta puhelinlangalla. Kun hengität, kuvittele kuinka läski pulu laskeutuu sitä mukaa alaspäin, kun hengität sisään, ja laulaessa puhelinlanka pysyy alhaalla eikä pääse nousemaan koska pulu on niin painava. Tämä yhdistettynä toiseen mielikuvaan ankkurista, jonka siivekkeen täytyvät ylös asti, avasi itselläni tuntemuksen selän tuntemisesta.

Kun auditiivinen ohje ei riittänyt, autoivat visuaaliset mielikuvat ja kinesteettinen tuntemus avaamaan, mitä ensimmäinen opettaja ehkä ajoi takaa. Tietyt osa-alueet laulusta on toki helpompaa käydä tietyn havaintokanavan kautta, mutta hyvässä harjoittelussa hyödynnetäänkin useampaa kanavaa, eikä jumituta vain yhteen. On tärkeää muistaa selkeä yksinkertainen ohjeistaminen, ettei oppilaalle syötetä liikaa mielikuvia ja harjoituksia kerralla. Oppilaalla on jo valmiiksi mielessä omia ajatuksia ja kun siihen vielä lisätään mielikuvia, huomioitavia ajatuksia ja kommentteja, alkavat oppilaan luonnolliset keholliset toiminnat häiriintyä, ja laulaminen vaikeutuu entisestään. Tyypillinen seuraus tästä on, että oppilaan hengittäminen häiriintyy, jännittyy tai unohtuu kokonaan (Cross 2019).

2.5 Harjoitukset ja opettajan työvälineet

Opetuksessa asioiden havainnollistaminen eli demonstrointi on tärkeää laulajan minäpystyvyyden³ kannalta. Varsinkin laulunopetuksessa, joka tapahtuu erinäisten suorien ja epäsuorien harjoitusten ja mielikuvien kautta. Koska laulajan instrumenttia ei kokonaisuudessa pysty näkemään, on laulajalla ja erityisesti laulunopettajalla oltava muutama kikka hihassaan.

Hyvä laulopedagogi rakastaa ihmisääntä ja on aina kiinnostunut oppimaan siitä lisää. Hyvä laulunopettaja on kutsumusammattissaan ja pitää työstään. Hänen tärkein ominaisuutensa on kyky kuulla, mitä laulajan instrumentissa tapahtuu. Laulunopettaja tuntee 'omissa nahoissaan' sen, mitä opiskelija tekee, ja pystyy siitä käsin analysoimaan, mikä on hyvin, mitä taas pitäisi korjata. Opettajan korva kehittyy kaiken aikaa. Vähitellen pystyy kuulemaan, mitä mikin fyysinen muutos tuo ääneen: tuleeko äänen tietty sävy esimerkiksi leuasta, kielestä, hengityksestä tai muusta instrumentin osasta. (Reinemann 2006, 26.)

Tätä "omissa nahoissaan" tuntemista Ritva Eerola (2007) nimittää audiokineesteettiseksi kyvyksi eli luovaksi kuulemiseksi. Luovalla kuulemisella tarkoitetaan laulunopettajan kykyä peilata oppilaan äänestä kehossa tapahtuvia tuntemuksia ja resonansseja omaan kehoonsa (Eerola 2007). Kun itse aloin tätä opetustyökalua tietoisesti harjoittamaan, oli aluksi tuntemusten heijastaminen vaikeaa ja melkein mahdottoman tuntuista, mutta hiljalleen tuntemus resonansseista ja jännityksistä alkoi vahvistumaan. Nykyisin luova kuuleminen on oleellinen osa laulunopetustyötäni.

Seuraavat kuvaukset eri havaintokanavia edustavista laulajista ja oppilaista ovat yleistyksiä sekä omia ajatuksiani ja kokemuksiani siitä, kuinka he voisivat toimia ja ajatella laulajina. Jokainen meistä on tietysti yksilö, joka oppii monta eri kanavaa ja taktiikkaa hyödyntäen sekä jäsentää tietoa saadessaan sitä useaa kanavaa pitkin.

³ Minäpystyvyys = Yksilön uskomus tai luottamus omasta onnistumisesta ja selviytymisestä (Nymann 2019).

2.5.1 Auditiivinen ärsyke laulutunnilla

Auditiiviset ärsykkeet auttavat oppijaa kuuloaistin välityksellä. Auditiivisessa oppimisessa laulujen sanat opitaan nopeasti kuuntelemalla alkuperäistä versiota, mutta siinä voi helposti myös poimia alkuperäisen artistin äänelliset maneerit. Laulutunnilla auditiivisesti oppiva kuuntelee opettajan ääntä, niin puhe- kuin lauluääntä analyttisesti. Onkin tärkeää, että laulunopettaja antaa oppilaalle esimerkin niin sanotulla neutraalilla äänellä, jossa ei ole ylimääräisiä efektejä tai omia maneeereja. Harjoituksissa kannattaa äänittää oppilaan laulua, jotta hän pystyy itse kuulemaan itseänsä ja analysoimaan tuotostaan.

Esimerkki: S-harjoitus. Hengitä rauhallisesti sisään, aloita uloshengitys s-äänteellä pienellä sihinällä. Kiinnitä huomiota sihinän tasaisuuteen ja vuotoisuuteen, ja sisään hengityksen äänettömyyteen. Miten sihinä muuttuu suuremmalla tai pienemmällä paineella?

2.5.2 Visuaalinen ärsyke laulutunnilla

Visuaalisista ärsykkeistä oppiva saa tietoa näköaistin kautta. Visuaalisesti oppiva oppii laulun sanoja lukemalla ja kappaleita nuotista tutkimalla. Visuaalisesti oppiva hyötyy siitä, että näkee mitä opettaja tekee ja mitä itse tekee esimerkiksi peilin tai videon välityksellä. Visuaalisesti oppiva kiinnittääkin helposti huomiota annetun esimerkin ulkokuoreen ja ilmeilyyn. Nousevatko kulmakarvat, näkyvätkö hampaat tai mitä huulet tekevät. Visuaalisesti opettaessa onkin hyvä havainnollistaa asioita myös esimerkiksi kuvilla, piirtämällä ja visuaalisilla mielikuvilla.

Esimerkki: Läski pulu. Kun hengität sisään, kuvittele että läski pulu lentää pyykkinarulle ja painon vaikutuksesta naru laskeutuu alaspäin. Tämä narun laskeutuminen kuvaa kuinka syvälle hengität ja aktivoit lihaksia. Mielikuvaa voi myös jatkaa, että laulaessa naru ei pääse nousemaan vaan se pysyy alhaalla linnun painon takia → ei päästetä irti kannatellusta visualisoimalla läski pulu ja samalla tuetaan ääntä.

2.5.3 Kinesteettinen ja taktiilinen ärsyke laulutunnilla

Kinesteettisesti ja taktiilisesti opittaessa käytössä oleva havaintokanava on tuntoaistimus. Kinesteettisesti oppiva kiinnittää huomiota siihen, miltä laulaminen tuntuu. Harjoituksissa on tärkeää, että oppilas pääsee kokemaan, miten harjoitus ilmenee kehossa. Laulaja voi tunnustella omaa tai toisen kehoa omin käsin, jolloin hän saa tietoa taktiilista havaintokanavaa hyödyntäen. Oppimisen tukena voi myös käyttää apuvälineitä (kuten tasapainolautaa ja kuminauhaa) ja mielikuvia, jotka saavat aikaan kehossa selvästi tunnettavia tuloksia.

Esimerkki: Isäntämies-asento. Istu tuolille jalat hieman levällään. Etsi hyvä asento, jossa selkäsi on hyvin tuettuna ja istut hyvässä ryhdissä. Nojaa kyynärpäillä polviisi. Hengitä rauhallisesti sisään ja ulos. Yritä tuntea lihasten liikkeitä selässä, kyljissä, syvissä vatsalihaksissa ja palleassa. Kokeile ottaa aktiivisempaa sisäänhengitystä ja yritä tuntea, kuinka lihakset laajenevat enemmän. Päästä ilmaa hiljalleen ulos pitkällä zzz-äänteellä ja yritä tuntea, kuinka syvät vatsalihakset alkavat hiljalleen nousemaan ylöspäin ja kyljet alkavat hiljalleen supistua ilman vähentyessä.

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia suomalaisten laulunopettajien asenteita ja ajatuksia havaintokanavien huomioinnista ja herättää vastaajia pohtimaan aistien tarkempaa hyödyntämistä laulunopetuksessa. Tavoitteina oli saada asiasta tietoa suoraan ammattilaisilta, jotka työskentelevät laulunopetuksessa päivittäin omien ja oppilaiden aistien kanssa.

3.1 Opinnäytetyön aineiston hankinta

Toteutin aineiston hankinnan kyselylomakkeella ja otannan suomalaisista laulunopettajista Voice Teachers United -Facebook-ryhmästä. Kyselylomake

valmistui maaliskuussa 2019 ja kysely toteutettiin 2.4. - 14.4.2019. Kyselyn tulokset ovat tämän opinnäytetyön aineistona.

Päätin toteuttaa opinnäytetyön aineistonhankinnan kyselylomakkeen avulla, että saisin mahdollisimman monipuolisen otannan laulunopettajista Suomessa lyhyellä aikavälillä. Nykypäivänä internet ja sosiaalinen media yhdistävät ihmisiä ympäri maailmaa, joten oli itsestään selvää luoda nettilomake kyselyä varten, ja jakaa sitä sähköisessä muodossa suomalaisille laulunopettajille.

Opinnäytetyön aineisto käsittelee suomalaisten laulunopettajien ajatuksia havaintokanavien soveltamisesta laulunopetuksessa. Tutkittavan aiheen vuoksi opinnäytetyön tutkimuksen luonne on laadullinen eli kvalitatiivinen, koska tutkimuksen kohteena on henkilö ja hänen subjektiivinen kokemuksensa laulunopetuksesta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160 - 161). Aineiston keräämistä varten tein Google Forms:lla sähköisen kyselykaavakkeen. Valitsin sähköisen kyselyn, koska siitä ei syntynyt mitään kuluja, lomake oli helppo luoda ja sitä oli helppo jakaa vastaajille. Google Forms:lla oli myös helppoa nähdä kaikki vastaukset kerralla, saada diagrammit vastauksista ja tarkastella yksittäisiä vastauksia. (Google Forms.)

Laajan, mutta rajatun otannan saamiseksi, toteutin kyselyn Voice Teachers United -Facebook-ryhmässä, joka on tarkoitettu laulunopettajille ja laulunopettajan ammattiin opiskeleville, ja vastausaika oli rajattu 2.4. - 10.4.2019. Testasin lomakkeen toimivuutta lähettämällä sen ensin testattavaksi toiselle laulunopettajalle ennen aineiston hankintaa.

3.2 Kyselyn laatiminen ja toteuttaminen

Kyselyä rakentaessa piti määrittää mitä taustatietoja vastaajilta kysyn. Koska laulunopettajiksi valmistuu kaiken ikäisiä, en kokenut kyselyssä tarpeelliseksi selvittää kyselyssä vastaajien ikää, vaan painotin vertailussa opetuskokemusta. Laulua myös opetetaan eri tavoin riippuen musiikkityylistä (klassinen, pop/jazz ja

kansanmusiikki), joten halusin myös saada selville, onko eri tyylejä opettavilla opettajilla eriäviä mielipiteitä asioista.

Monivalintakysymyksillä pyrin ottamaan selvää vastaajien ominaisuuksista, kuten sukupuolesta, opetuskokemuksesta ja opetettavasta musiikkityyleistä (klassinen, pop/jazz ja kansanmusiikki). Asteikkokysymyksillä pyrin taas selvittämään vastaajien mielipiteitä ja niiden vahvuuksia aiheeseen liittyen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 198 - 200.) Asteikkokysymyksissä käytin hyödyksi Likert-asteikkoa. Likert-asteikkoa käytetään asenne-, motivaatio- yms. mittareissa, joissa vastaaja itse arvioi omaa käsitystään väitteen tai kysymyksen sisällöstä. Skaala kattaa asian ääripäät. Helpottaakseni kysymyksiin vastaamista, tein asteikoista parittomia 1 - 5, jolloin keskimäinen numero merkitsee neutraalia kantaa kysyttävään asiaan (ks. Metsämuuronen 2005, 60 - 61). Kyselyssä avoimilla kysymyksillä saatuja vastauksia käytettiin täydentämään monivalinta- ja asteikkokysymyksillä saatua tietoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 198 - 200.)

Lisäsin kyselyyn myös havaintokanavatestin, jonka löysin Erilaisten oppijoiden liiton nettisivuilta (ks. liite). Testillä halusin saada tietoa vastaajien omista aisteista, ja heidän reflektioistaan kyseisen testin tuloksiin. Pystyin myös työn analysointivaiheessa itse vertaamaan informanttien vastauksia testin tuloksiin.

Kysymysten laatimisessa menikin paljon aikaa, jotta saisin juuri sitä tietoa, mikä minua kiinnosti selvittää. Lopullisessa kyselylomakkeessa (ks. liite) olikin lopulta 25 kysymystä. Niistä kahdeksan oli monivalintakysymyksiä, viisi asteikkokysymystä ja 12 avoimia kysymyksiä. Lopullisessa kyselyssä kaikkia kysymyksiä ei näytetty heti, vaan pienissä osissa sitä mukaa, kun vastaaja eteni kyselyssä.

4 Kyselyn tulosten analysointi

Aloittaessa tulosten analysointia, edessäni oli 3x3 A4-papereista tulostettu ja yhteen teipattu paperi, josta pystyin lukemaan koko 26 hengen aineistoa kerralla. Aloitin analysoinnin kysymyksittäin ja vastaajittain. Muodostin samaa tarkoittavista ilmaisuista kategorioita.

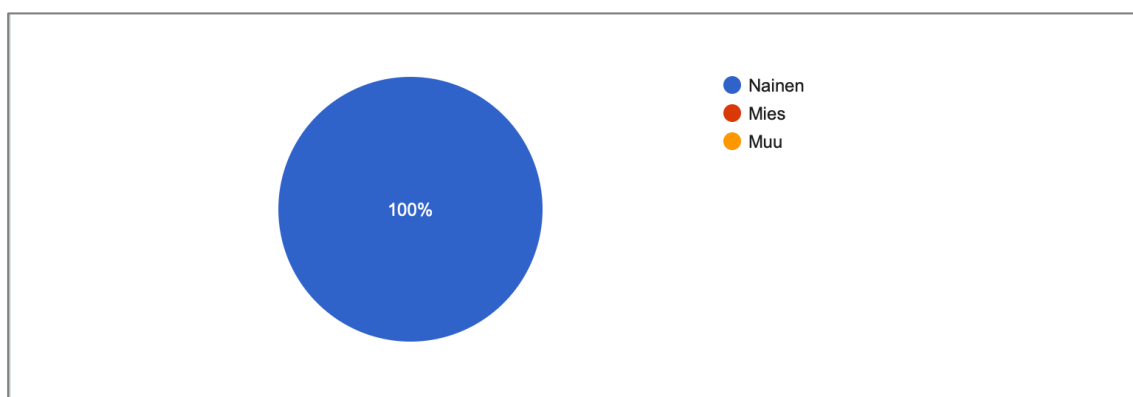
Kyselyn aineiston tuloksia raportoidessa havainnollistan tutkimustuloksia viittaamalla kyselystä saatuun aineistoon suoraan lainaamalla heidän vastauksiaan, ja viittaan vastaajaan koodilla, esimerkiksi Nainen 1.

4.1 Kyselyn taustatiedot

Kyselyn ensimmäisessä osiossa kartoitettiin vastaajien sukupuoli, opetuskokemus ja opetettavat musiikkityylit. Näiden avulla sain tietoa, minkä taustaisia opettajia kyselyyn vastaa.

4.1.1 Sukupuolijakauma

Kyselyyn vastanneista 100 % (n=26) oli naisia. Kyselyyn ei vastannut yksikään mies- tai muun sukupuolinen laulunopettaja.

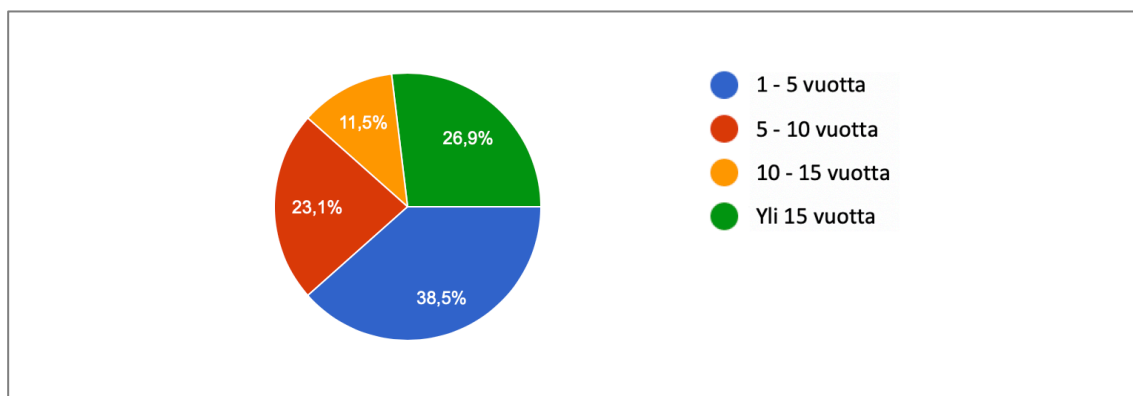

Kuvio 1. Sukupuolijakauma (n=26).

Tulos oli odotettavissa sen perusteella, mitä luin ennalta muita vastaavanlaisia kyselytutkimuksia, jotka toteutettiin Voice Teachers United -ryhmässä. Aikaisimpiinkin tutkimuksiin miesten vastausosuus on ollut pienempi kuin naisten (ks. Manninen 2018).

4.1.2 Opettamiskokemus

Koska laulunopettajaksi voi valmistua nykypäivänä kaiken ikäisiä ihmisiä, painotin tässä kyselyssä opetusvuosia. Kyselyyn vastanneista (n=26) 1 - 5 vuotta opettaneita oli 38,5 % (n=10), 5 - 10 vuotta opettaneita 23,1 % (n=6), 10 - 15 vuotta opettaneita 11,5 % (n=3) ja yli 15 vuotta opettaneita 26,9 % (n=9).

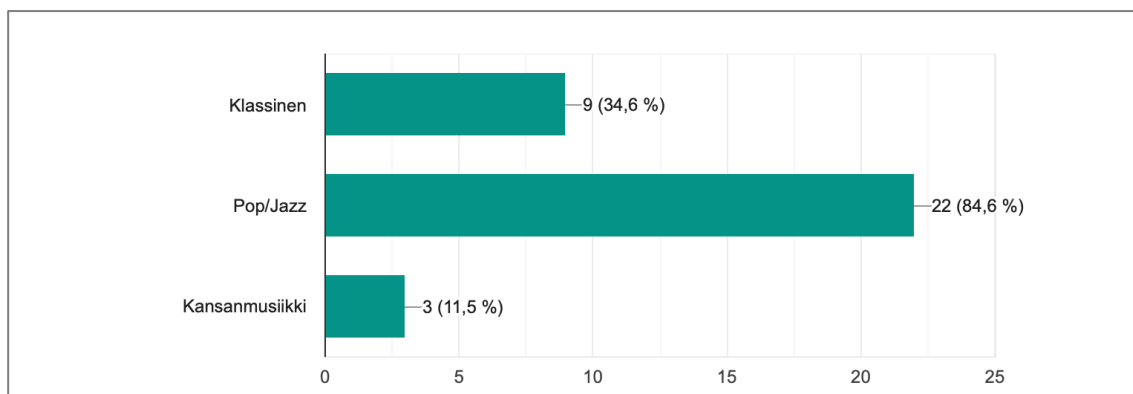
Kuvio 2. Opetuskokemus (n=26).

Tulosten kannalta on mielenkiintoista, kuinka tasaisesti kyselyyn vastasi eri kokemustasuisia laulunopettajia. Oli ennalta odotettavissa, että valtaosa vastaajista olisi vielä opiskelijoita tai tuoreita laulupedagogeja, mutta yllätyksenä tuli, että toista ääripäätä eli yli 15 vuotta opettaneita, oli lähes yhtä paljon.

4.1.3 Musiikkityylien jakaumat

Kyselyyn vastanneista (n=26) laulunopettajista yhdeksän (34,6 %) opetti klassista, pop/jazzia 22 (84,6 %) ja kansanmusiikkia kolme (11,5 %). Laulunopettajista kahdeksan (30,8 %) vastasi opettavansa useampaa kuin yhtä

musiikkityyliä. Kyselyyn ei vastannut yhtään opettajaa, joka opettaisi kaikkia kolmea musiikkityyliä.

Kuvio 3. Musiikkityylit (n=26).

Opettajista (n=26) viisi (19,2 %) vastasi opettavansa klassista ja pop/jazz laulua. Kaikki kolme kansanmusiikkia opettavaa opettajaa vastasi opettavansa myös pop/jazz-laulua. Klassista laulua opettavista yhdeksästä opettajasta neljä kertoi opettavansa vain klassista. Vastaavasti pelkästään pop/jazz-laulua opettavia oli 14 kappaletta 22:sta.

4.2 Kyselyn tulokset

4.2.1 Havaintokanava-testi: Pistemäärät

Kyselyssä käytin havaintokanavatestiä (ks. liite), jonka vastaajat tekivät. Pyysin kyselyssä informanttien tarkat pistemäärät. Voidaan olettaa, että kyselyn informantit olivat vastanneet kolmella eri tavalla: pisteyttämällä vastaukset ohjeiden mukaan, valitsemalla vain kuvaavamman vaihtoehdon tai antamalla vastauksen, joka ei anna tietoa.

A=43 B=23 C=30 (Nainen 1).

A=2, B=11, C=3 (Nainen 2).

tasaisesti a:n ja c: välille (Nainen 7).

Aistien vahvuuden havainnollistamiseksi ja vertailemiseen, laskin vastauksista prosenttiosuudet aistien vahvuuksista. Näin ollen sain yhdenmukaiset tulokset numerovastauksista, joihin oli vastattu eri tavoilla. Pistejakautumissa tuli esille selvästi ryhmiä, kuinka vastausten prosenttiosuudet vaihtelivat. Joillakin vastaajista yhden aistin osuus oli selvästi yli 50 %, kun taas toisella kaikkien aistien osuudet olivat hyvin lähellä toisiaan n.33 %.

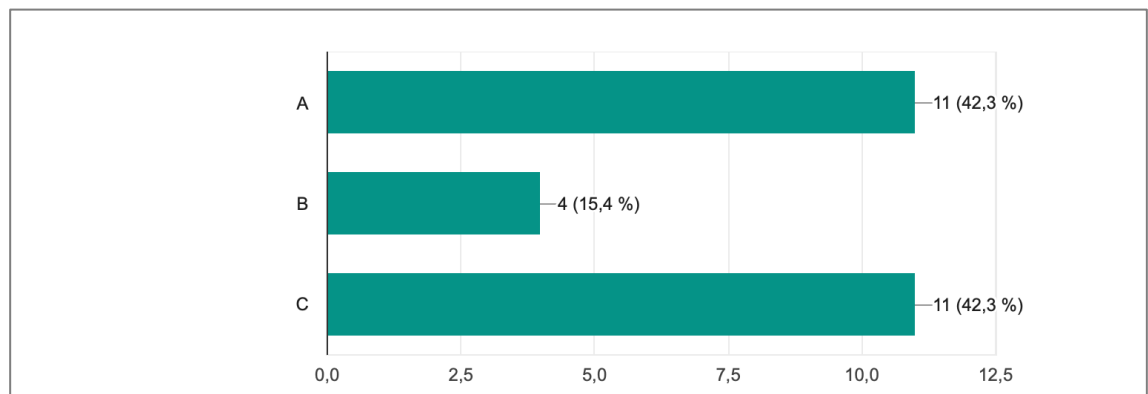
A=2, B=11, C=3 (Nainen 2).

Nainen 2 prosenttijakauma: 12 % Visuaalinen / 69 % Auditiiivinen / 19 % Kinesteettinen

A=32 B=30 C=34 (Nainen 8).

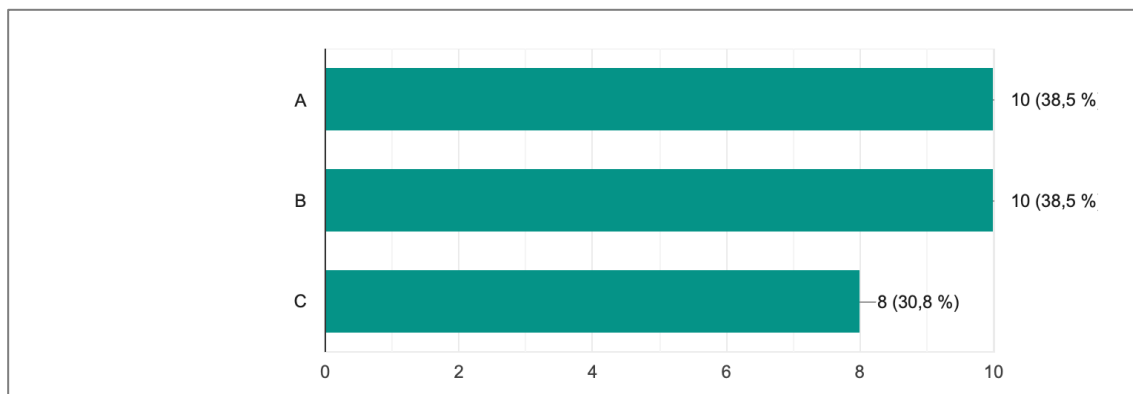
Nainen 8 prosenttijakauma: 33 % Visuaalinen / 31 % Auditiiivinen / 36 % Kinesteettinen

Vastausten pisteet osoittivat eri aistien käyttöä ja vahvuutta. A-vastaus tarkoitti visuaalista, B-vastaus auditiiivista ja C-vastaus kinesteettistä ja taktiilista, ja pistemäärät kertoivat kuinka vahvasta aistista vastaajilla oli kyse.

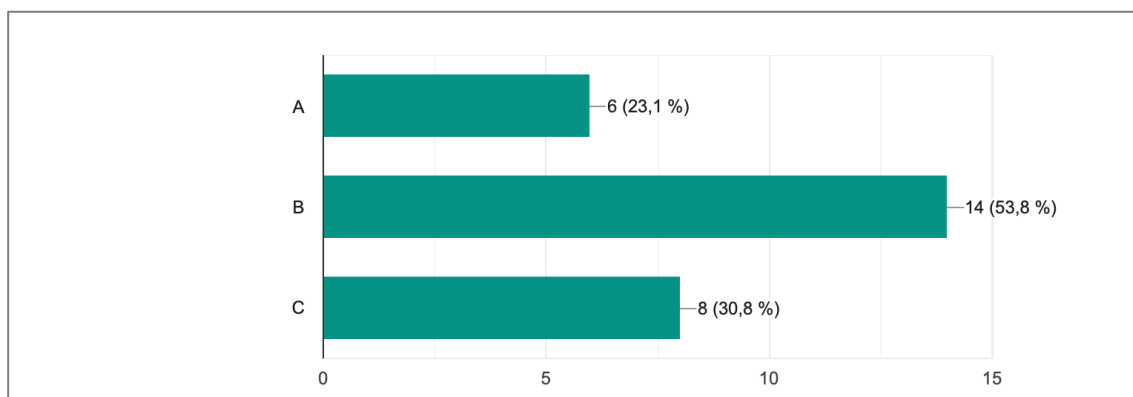
Kuvio 4. Testin tulokset: Eniten pisteitä (n=26).

Vastaajista (n=26) 11 (42,3 %) vastasi vaihtoehdon A eli visuaalisen aistin olevan vahvin havaintokanava, kun taas toiset 11 (42,3 %) vastasi sen olevan C eli kinesteettinen/taktiilinen aistikanava. Vastaajista vain neljä (15,4 %) vastasi B eli arvioi auditiiivisen aistikanavan olevan heillä vahvimman.

Kuvio 5. Testin tulokset: Toiseksi eniten pisteitä (n=26).

Vastaajista (n=26) 10 (38,5 %) vastasi vaihtoehdon A kun kysyttiin, mikä vaihtoehto sai toiseksi eniten ääni. Myös vastausvaihtoehtoon B vastasi 10 (38,5 %) informanttia. Vastaajista kahdeksan (30,8 %) kertoi testin perusteella vaihtoehto C:n toiseksi eniten pisteitä saaneeksi vaihtoehdoksi.

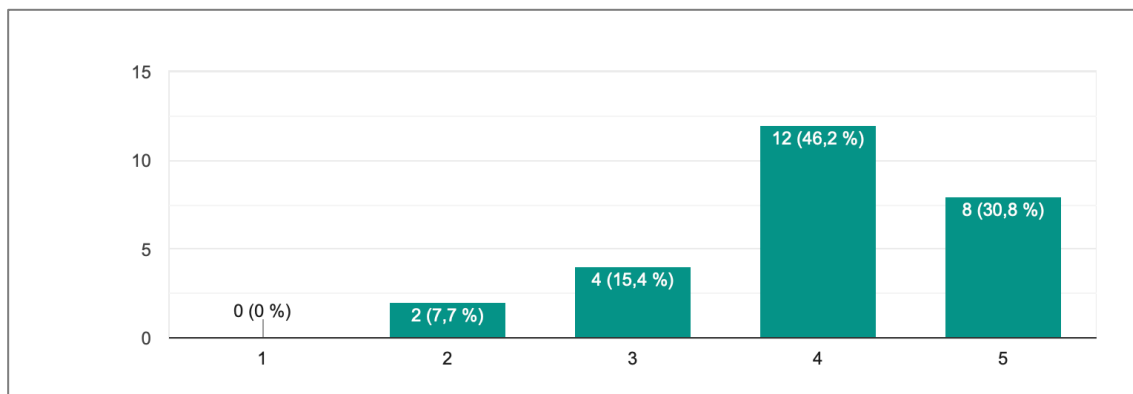

Kuvio 6. Testi tulokset: Vähiten pisteitä (n=26).

Vastaajista (n=26) 14 (53,8 %) sai vähiten pisteitä vaihtoehtoon B eli auditiiviseen aistinkanavaan. Vaihtoehto C:tä vähiten sai kahdeksan (30,8 %), ja vaihtoehto A:ta kuusi (23,1 %) informanttia.

4.2.2 Havaintokanava-testi: Omakohtainen osuvuus

Havaintokanava-testi on suuntaa antava testi, eikä sitä oltu alun perin tarkoitettu spesifisesti laulunoppimisen tarkasteluun. Koin tämän takia tärkeäksi kysyä vastaajilta, kuinka testin tulos vastaisi heidän henkilökohtaista kokemustaan vahvoista havaintokanavista.

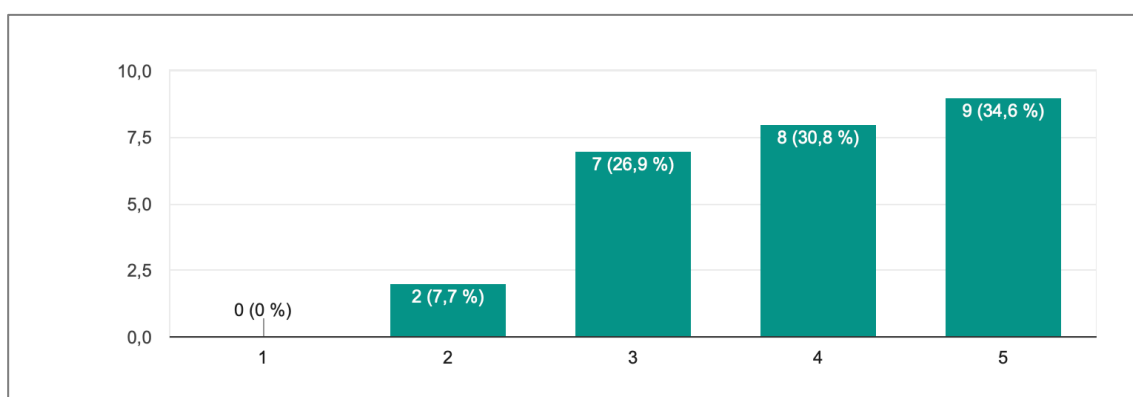

Kuvio 7. Testin tulosten osuvuus (n=26).

Kyselyyn vastanneista (n=26) 0 % vastasi ”Ei pidä yhtään paikkaansa” (1). Kahdeksan (30,8 %) vastasi ”Pitää paljon paikkaansa” (5). Vastaajista kaksi (7,7 %) vastasi ”Ei pidä kovin paljoa paikkansa” (2) ja 12 (46,2 %) ”Pitää kohtalaisen paljon paikkaansa” (4). Vastaajista neljä (15,4 %) suhtautui testin tulokseen neutraalisti (3). Tästä voidaan siis vetää johtopäätös, että enemmistö kyselyyn vastanneista (77 %) piti testiä toimivana indikaattorina.

4.2.3 Havaintokanava-testi: Oma tulos ja sen verrannollisuus äänenkäyttöön

Koska testi ei ollut suoraan lauluun tai äänenkäyttöön liittyvä, koin tärkeäksi kysyä, kokevatko vastaajat tuloksellaan olevan tekemistä omaan äänenkäytön oppimiseen. Näin sain tietoa siitä, kuinka luotettavana vastaajat pitivät testiä.

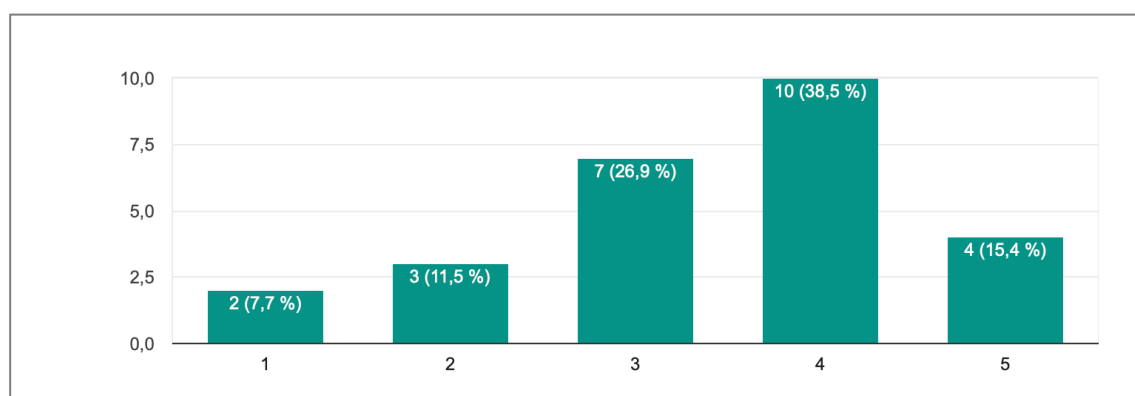
Kuvio 8. Testin tulosten yhteys omaan äänenkäyttöön (n=26).

Kyselyyn vastanneista (n=26) 0 % vastasi ”Ei yhteyttä” (1) ja 34,6 % ”hyvin paljon yhteyttä” (5). Vastanneista kaksi (7,7 %) vastasi ”ei paljoa yhteyttä” (2) ja

kahdeksan (30,8 %) vastasi ”kohtalaisen paljon yhteyttä” (4). Vastaajista seitsemän (26,9 %) suhtautui asiaan neutraalisti (3). Tästä voi vetää johtopäätöksen, että enemmistö (65,4 %) vastanneista koki testin tuloksella olevan yhteyttä heidän tapaansa oppia äänenkäyttöä.

4.2.4 Havaintokanavien huomioiminen uusissa äänenkäytön harjoitteissa

Kysymyksellä ”huomioitko uusien äänenkäyttöön liittyvien asioiden opettelussa, mitä havaintokanavaa hyödynnät” halusin saada tietoa, soveltavatko opettajat oppilaan havaintokanavia uusien asioiden aloittamisessa. Aisteja käytetään laulunopetuksessa hyödyksi usein, ja olikin mielenkiintoista kysyä kuinka tietoisesti opettajat hyödyntävät niitä uusien asioiden opettelussa.

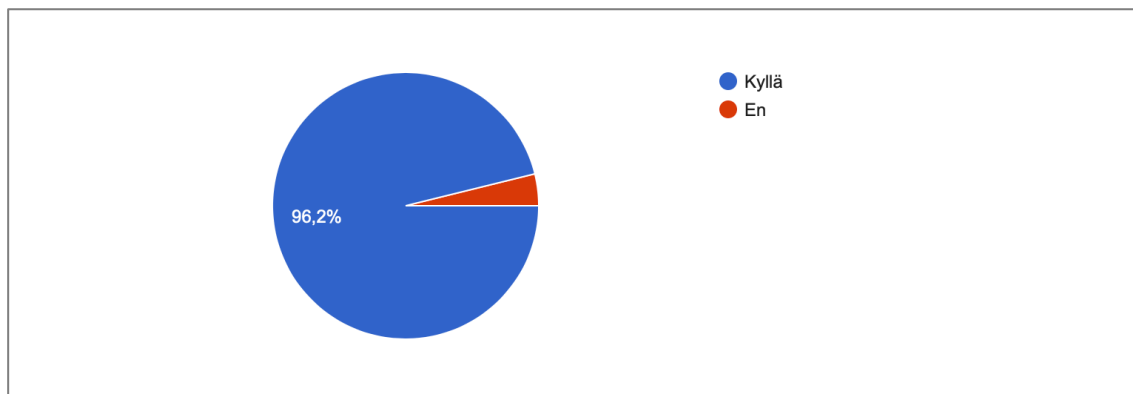

Kuvio 9. Havaintokanavien huomioiminen uusien äänenkäyttöön liittyvien asioissa opettelussa (n=26).

Vastaajista (n=26) 14 eli 53,9 % huomioi uusien asioiden opetuksessa havaintokanavia (4 ja 5). Heistä 10 vastasi huomioivansa paljon (4), ja neljä mahdollisimman paljon (5). Vastaajista seitsemän eli 26,9 % vastasi neutraalisti ottamatta kantaa kysymykseen (3). Vastaajista viisi eli 19,2 % eivät huomioineet havaintokanavia uusien äänenkäyttöön liittyvien asioiden opettelussa (1 ja 2). Heistä kolme ei huomioinut liiemmin havaintokanavia (2) ja kaksi ei huomioinut ollenkaan (1).

4.2.5 Aistit opetuksessa

Kyselyyn vastanneista 96,2 % (n=26) kertoi hyödyntävänsä laulunopetuksessa eri aisteja. Vain yksi henkilö (Nainen 16) vastasi, ettei hyödynnä opetuksessa aisteja.

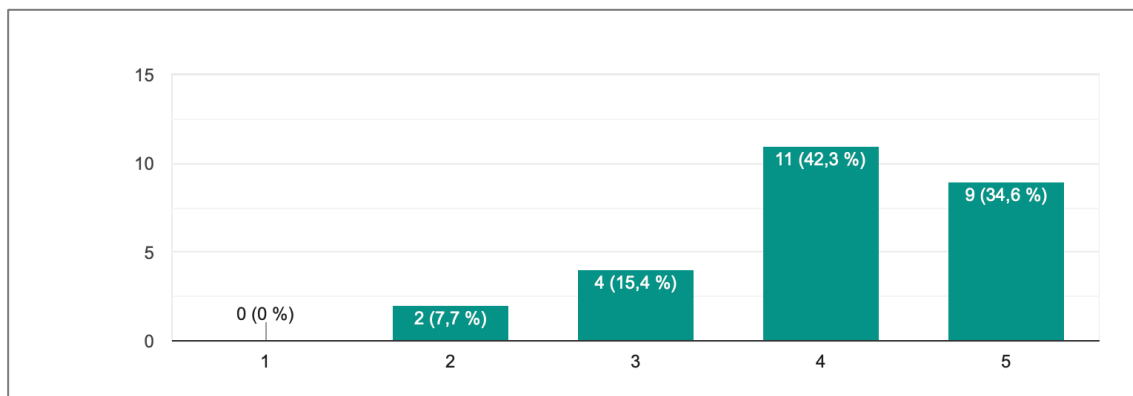

Kuvio 10. Aistien hyödyntäminen opetuksessa (n=26).

Nainen 16 vastasi ristiriitaisesti seuraavassa kysymyksessä esimerkein, jotka viittaavat hänen hyödyntävän ainakin kuulo- ja tuntoaistia opetuksessa: "Laulan ääniesimerkkejä, pyydän oppilasta tunnustelemaan, miltä jokin asia kehossa tuntuu."

4.2.6 Havaintokanavat ja tietoisuus

Kysymyksellä "kuinka tietoisesti hyödynnät eri havaintokanavia tukevia harjoitteita" halusin kartoittaa, kuinka vastaajat tiedostavat hyödyntävänsä havaintokanavia. Kohteena oli opettajien omat ajatukset havaintokanavista omassa käytössään.

Kuvio 11. Havaintokanavien tietoinen tukeminen (n=26).

Vastaajista (n=26) 20 eli 76,9 % kertoi hyödyntävänsä tietoisesti havaintokanavia (4 ja 5). Heistä yhdeksän pyrkii hyödyntämään monipuolisesti (5), ja 11 pyrkii hyödyntämään eri havaintokanavia (4). Vastaajista neljä eli 15,4 % vastasi neutraalilla suhtautumisella (3) kysymykseen, ja vastaajista kaksi eli 7,7 % ajattelevat vähän eri havaintokanavia tukevia harjoituksia hyödyntävät (2).

4.2.7 Havaintokanavien hyödyntäminen laulunopetuksessa

Kysymyksellä ”kuinka hyödynnät / hyödyntäisit havaintokanavia omassa laulunopetuksessasi” halusin saada tietoa siitä, kuinka laulunopettajat käyttävät aisteja opetuksessaan hyödyksi. Vastauksista muodostui seuraavat luokat: konkreettiset keinot, pohdintaa, ja vastaukset asian vierestä.

Kyselyyn vastanneista (n=26) 20 kertoi vastauksissaan, kuinka he konkreettisesti käyttävät havaintokanavia hyödyksi laulunopetuksessa. Niissä tuotiin esille muun muassa nuottiesimerkit, erilaiset liikkeet ja kuulokuvat.

Esim. Nuotit/sanat visuaalisena, biisin kuuntelu auditiivisena. Käytän opetuksessa myös usein esim vetäviä liikkeitä havainnollistamaan äänen ilmanpaineen säätelyä. (Nainen 24.)

Näytän itse usein mallia harjoituksessa/äänentuottamisessa (kuulokuva ja visuaalisuus) ja käytän opetuksessani paljon myös peiliä (visuaalisuus). Pyydän oppilasta hengitys- ja tukiharjoituksissa laittamaan silmät kiinni, sekä kädet vatsalle/kyljelle tunnustelemaan kehossa tapahtuvia liikkeitä (tuntoaisti). Nämä tulivat nyt ekana mieleen. 😊 (Nainen 26.)

Uuden oppilaan kanssa pyrin turhankin toiston kautta käyttämään kaikkia mahdollisia havaintokanavia löytääkseni sen, mikä aukeaa parhaiten. Myöhemmin yleensä riittää, että käytössä on se oppilaalle ominaisin, jota tarpeen mukaan täydennetään muilla. Esimerkiksi ääniharjoitukset tehdään sekä kuulokuvan, nuottikuvan että havainnollistavien eleiden avulla. Kehon hahmottamisessa käytetään mielikuvaa tai kaavakuvaa, fyysistä harjoitetta ja soinnin muuttumisen kuuntelemista. Vähitellen oppilas itsekkin alkaa tunnistaa sen tavan, joka hänelle on luontevin. (Nainen 25.)

Kyselyyn vastanneista (n=26) kaksi pohti vastauksissaan, kuinka he voisivat panostaa monipuolisempaan aistien huomioimiseen. Toisessa vastauksista nousi myös haave aihetta käsittelevästä lauluharjoitusopuksesta.

Voisin panostaa enemmän visuaalisen havaintokanavan harjoitteisiin visuaalisia oppilaita varten. Huomaan hyödyntävän enemmän kuulo-, ja tuntoaistia, koska ne ovat itselleni ominaisia. (Nainen 10.)

Olisi erittäin hyödyllistä teettää jokin vastaava testi oppilailla, toki usein joutuu käyttämään eri tilanteissa eri havaintokanavia. Oon pitkään jo haaveillut kirjasta/vihkosta/ vastaavasta mihin kokoaisi harjoitukset "teemoittain" ja niille vastineet eri havaintokanavaa varten. Olis ihan huippu opetuksessa! (Nainen 6.)

Kyselyyn vastanneista (n=26) neljä ei vastannut varsinaiseen kysymykseen "kuinka". Vastauksissa kyllä sivuttiin aisteja ja niiden käyttöä opetuksessa, mutta vastaajat eivät suoraan kertoneet, kuinka he niitä hyödyntävät.

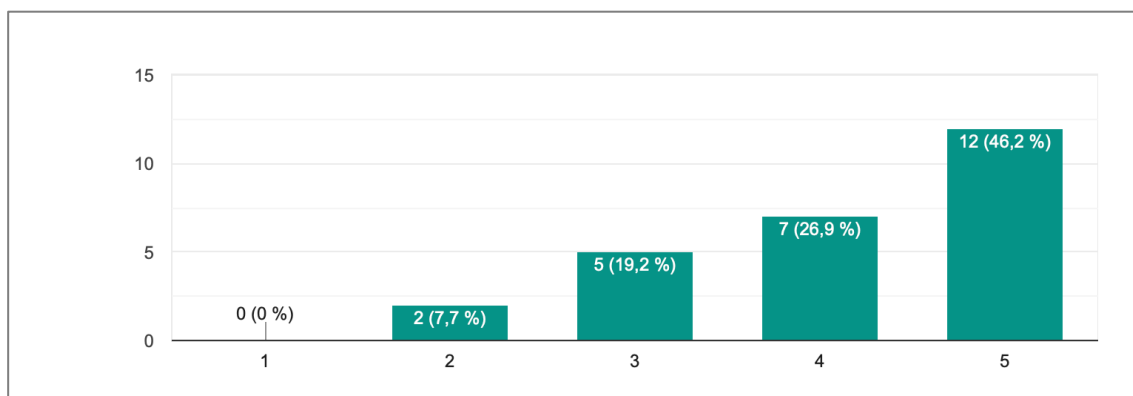
Pyrin kertomaan asiat sanallisesti, visuaalisesti sekä kinesteettisesti (Nainen 6).

Tottakai opettaessani käytän paljon eri havaintokanavia aktivoivia harjoitteita ym, mutta ne eivät ole lähtökohta. Lähtökohta on oppilaan kokonaisvaltainen tarkkailu ja herkkyys sille, mitä kautta mikäkin asia lähtisi parhaiten tilanteessa selkiytymään ja avautumaan. (Nainen 23.)

Vastauksissa oli aistittavissa kritiikkiä tutkimusaihetta kohtaan ja vastaajat selostivat näkemyksiään omasta opetuksesta ohi kysymyksen. Silti arvoitukseksi jäi, kuinka he hyödyntävät aistikanavia opetuksessaan.

4.2.8 Oppilaan vahvojen aistikanavien tärkeys opetuksessa

Kyselyyn vastanneista (n=26) suurin osa 73,1 % (n=19) koki, että vahvojen aistikanavien hyödyntäminen laulunopetuksessa olisi jokseenkin tärkeää (4) tai hyvin tärkeää (5). Vastaaajista 19,2 % (n=5) suhtautui asiaan neutraalisti (3), ja 7,7 % (n=2) vastanneesta ei kokenut vahvojen aistikanavien hyödyntämistä tärkeänä (1).

Kuvio 12. Oppilaan vahvojen aistikanavien tärkeys (n=26).

Kyselyyn vastanneista seitsemän vastasi pitävänsä vahvojen aistikanavien hyödyntämistä tärkeänä (4), ja 12 hyvin tärkeänä (5). Mielenkiintoista tuloksissa oli, että molemmat vastaajat, jotka eivät pitäneet vahvojen aistikanavien hyödyntämistä tärkeänä opettavat kansanmusiikkia.

4.2.9 Aistikanavien tietoisuuden huomioimisen tärkeys

Kysymyksessä ”miksi koet (tai miksi et koe) aistikanavien tietoisuuden huomioimisen tärkeäksi” vastaukset jakautuivat kolmeen luokkaan: Tärkeää koska..., Ei tärkeää koska... ja vastaukset, jotka eivät vastaa kysymykseen. Kyselyyn vastanneista (n=26) 19 ilmaisi, että aistikanavien tietoisuuden huomioiminen olisi tärkeää. Vastauksissa painotettiin oppilaan vahvuuksien hyödyntämistä ja yhteisymmärrystä.

On helpompi lähestyä opeteltavaa asiaa oppilaalle ominaisella tavalla. Usein oppilas saa nopeammin oivalluksia, kun opetuksessa huomioidaan vahvat aistikanavat. (Nainen 21.)

Puhutaan oppilaan omaa kieltä ja rentoutetaan oppimistilannetta. Opettajan tehtävä on olla oppilasta varten ja kokonaisuudesta vastuunkantamisen ohella myös tietysti laajentaa oppilaan tietoisuutta ja lisätä vahvuuksia -siten kun oppilas on siihen valmis. Ja on osattava tunnistaa, milloin oppilaalle asiat ovat hyvät just näin esitettyinä -kaikilla on eri tarpeet ja kukaan ei voi arvottaa oppilaan tarpeita hänen puolestaan. Ihmisen kohtaamisesta ja persoonan tukemisesta tässä on myös paljon kysymys; luottamuksesta siihen, että ope ei vie minua sinne, mihin en halua ja kunnioittaa rajojani ja kuormittaa minua sopivasti haastaen. (Nainen 22.)

Oppilaan oman oppimistavan ja ajattelutavan löytäminen ja kunnioittaminen paitsi nopeuttaa oppimista, mutta myös antaa oppilaalle turvallisuuden- ja merkityksellisyydentunnetta. Opettajaa kiinnostaa miten oppilas ajattelee ja havainnoi, jolloin oppilas paremmin ymmärtää olevansa tärkeä ja aktiivinen toimija oppimisprosessissaan. Itse laulaminen on jo vaikeaa, joten miksi tehdä oppimisesta itsessään työlästä. (Nainen 25.)

Kyselyyn vastanneista (n=26) kolme ilmaisi, etteivät ensisijaisesti tietoisesti pohti tai käytä aistikanavia. Aistit ovat kuitenkin aktivoituina, mutta ei spesifioida, että miksi niitä tulisi aktivoida. Vastauksissa ilmaistiin, ettei tulisi lukita oppimista vain yhteen aistiin, vaan laulajan tulisi ymmärtää laulua moniaistillisesti.

Koen, että hyvä vuorovaikuttaja löytää luontaisesti toimivat keinot välittää viestiä - en tietoisesti kokoajan mieltä oppilaan aistikanavia - vie fokusta sivuun. Minusta on myös tärkeää, että laulaja herkistyy ja oppii ymmärtämään laulua moniaistillisesti - eli en lukitsisi oppimista vain yhden aistin varaan vaikka tietäisinkin oppilaani vahvuudet. (Nainen 7.)

En tietoisesti pohdi, että minkä aistin avulla asia olisi paras opettaa. Tärkeintä on aina ensin selittää asia teoriassa hyvin, tällöin ei jäädä tilanteeseen, että oppilas vain matkii opettajan mallin. Lisäksi eri aistit sopivat eritavoin eri asioiden opettamiseen. Laulussa kaikkea ei voida nähdä tai tunnustella toiselta, vaan pitää pikemminkin tunnustella omia tuntemuksia ja oppia tuntemaan oma keho. Eli en koe parhaan aistikanava oppimisen huomioimista tärkeänä laulunopetuksessa vaan mieluummin huomioin kaikkia aisteja. (Nainen 19.)

– eri aistit ja havaintokanavat ovat käytössä ja aktivoituina, mutta en opeta tämä ajatus edellä. Minulle tärkeintä on oppilaan kokonaisvaltainen tarkkailu. Havaintojeni pohjalta teen sekä lyhyen että pitkän tähtäimen päätökset opetustyössäni. Tietoisesti ajattelen havaintokanavia sen verran, että pyrin aktivoimaan mahdollisimman monia aisteja. (Nainen 23.)

Kyselyyn vastanneista (n=26) neljä ei suoranaisesti vastannut kysymykseen. Vastauksissa tulee ilmi mielipide, että on tärkeää tai ei ole tärkeää, mutta vastaajat eivät vastaa kysymykseen, miksi he ajattelevat näin.

Aika ilmeistä että on tärkeää (Nainen 3).

Koen että kaikki aistikanavat ovat käytössä ja oppimisessa joka tapauksessa (Nainen 8).

Rentoutuminen ja uskallus heittäytyä vahvistaa omaa osaamista laulajana (Nainen 9).

En ole ajatellut asiaa sen kummemmin. Etenen opetuksessa sen mukaan, mikä kullekin oppilaalle vaikuttaa toimivan parhaiten. (Nainen 16.)

Kysymyksen vastauksista tuli ilmi, että nämä neljä vastaajaa eivät ehkä pidä aistikanavien pohtimista tärkeänä. Tai he eivät lukeneet kysymystä tarpeeksi huolellisesti, sillä osa heistä viittaasi muun muassa ”parhaaseen aistikanavaan” ja oppimisen lukitsemista vain yhden aistin varaan.

4.2.10 Kun vakiotreeni ei toimi

Kysymyksellä ”kuinka toimit / ajattelet, kun ”vakkaritreeni” ei toimi” pyrin selvittämään vastaajien toimintaa ja ajatteluprosessia, kun harjoitus, joka on todettu toimivaksi, ei kuitenkaan toimi. Vastaajista (n=26) 25 vastasi kokeilevansa jotain toista harjoitusta tai muokkaavansa vanhaa harjoitusta oppilaalle sopivammaksi ja helpommaksi. Heistä viisi kertoo myös keskustelevansa harjoituksesta oppilaan kanssa saadakseen selville oppilaan omaa ajatteluprosessia. Vastaajista kahdeksan kertoo myös pyrkivänsä selvittämään, miksi harjoitus ei toiminut ja reagoimaan sen mukaisesti.

Kysyn oppilaalta, kuinka hän harjoituksen kokee, sitä kautta ehkä pääsee jäljille missä mättää. Yritän jotain toista keinoa tai treeniä asiaan liittyen. Joskus vaihdan treeniä kokonaan tai jätän asian hautumaan, jos en osaa tilannetta heti ratkaista. Mietin asiaa itsekin tuntien välissä ja palaan asiaan myöhemmin, kysyn ehkä vinkkejä kollegoilta tms. (Nainen 1.)

Kaksi vastaajaa (Nainen 11 ja 12) kertoo syiden löytyvän myös biologisista syistä. Esimerkiksi stressistä, jännityksestä, vireystilasta, nälästä ja hormonaalisesta tilasta.

Tosi harvoin käy näin. Yleensä kolme syytä: liiallinen stressi, huono uni/nälkä tai hormonit. Naiseus on kivaa. Suosiolla jätän treenaamisen parempaan ajankohtaan, korkeintaan teen hengitysharjoitukset ja koetan tietoisesti rentouttaa ajatukset ja kropan. Treenissä tärkeintä on itselle laatu, jos kroppa ei jostain syystä jaksa on parempi olla tekemättä mitään "tehokasta" väsyneesti. Jää pahimmillaan huonoja asentoja tms päälle. (Nainen 11.)

Monta kertaa kyse on kehon jännityksestä tai virheasennosta. Teetän oppilaalla jonkun sopivan venytyksen ja sitten jatketaan. Yritän myös muuttaa mielikuvaa, jos joku ei toimi. (Nainen 12.)

Vastauksista erottui yksi vastaus (Nainen 23), jossa oli hyviä ajatuksia laulunopetuksesta ja harjoituksista. Vastaus tuo esille vastaajan pedagogisia asenteita ja ajatuksia laulunopetuksesta, ja kuinka hänen mielestään periaatteessa vakiotreenit toimivat aina.

Periaatteessa mikä tahansa vakkaritreeni toimii aina. Täytyy vain tiedostaa

- mitä sillä milloinkin haetaan
- miten treeni tehdään minkäkin oppilaan kanssa

Ei ole olemassa yhtään harjoitusta, joka toimisi täysin samalla tavalla edes kahden eri oppijan saati opettajan kanssa. Harjoitukset eivät ole mitään automaatteja vaan työvälineitä havainnointiin. Opettajan ammattitaito määrittää sen, mitä kustakin harjoituksesta saadaan irti. (Nainen 23.)

Vastauksista nousi esille siis kaksi kantaa, toinen, jossa vakiotreenit onnistuvat aina, jos opettaja on tarpeeksi pätevä, ja toinen kanta toi esiin vaihtoehdon lähestyä asiaa eri kautta tai palata asiaan myöhemmin, kun oppimiseen vaikuttavat tekijät ovat erilaiset.

4.2.11 Kuinka valitset harjoituksen?

Kysymyksellä ”mitkä tekijät vaikuttavat siihen, mitä ja miten harjoitusta käytät” halusin tietoa laulunopettajan päänsisäisistä prosesseista harjoitusten suhteen, ja siitä miten he pyrkivät auttamaan oppilasta laulutunneilla. Vastauksissa tuli useita näkökulmia vastauksiin. Kyselyyn vastanneiden (n=26) vastauksissa tuli esille seuraavat tekijät:

Taulukko 1. Harjoituksen valintaan vaikuttavat tekijät.

VASTAUSTYYPPI	VASTAUSTEN MÄÄRÄ	VASTAAJA
MIKÄ SOVELTUU OPPILAALLE	10	1, 2, 5, 6, 7, 9, 13, 18, 21, 25
KÄYTÄVÄ ASIA TAI KAPPALE	9	1, 4, 8, 11, 14, 19, 21, 22, 25
ITSELLE TOIMINUT	7	1, 4, 10, 13, 23, 24, 26
BIOLOGISET TEKIJÄT	7	11, 15, 17, 20, 21, 22, 25
TARPEELLISUUS JA OLELLISUUS	5	1, 6, 17, 19, 23
OPPILAAN TASO	4	3, 4, 12, 26
OPETUKSEN TAVOITTEET	2	11, 20
OPPILASLÄHTÖISESTI	2	2, 22
KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA AIKA	2	11, 14
ULKOPUOLINEN LÄHDE	1	1
EN OLE MIETTINYT ASIAA	1	16

Vastaajista (n=26) kymmenen kertoo valitsevansa harjoituksen sen mukaan, minkä on kokenut soveltuvan oppilaalle. Vastaajat myös painottavat harjoituksen valinnassa on tunnettava oppilas ja kuinka hän oppii.

Oppilaiden aistikanavien vahvuudet alkavat selkiytyä mitä pidempään heitä opettaa. Olen aina ollut hyvin tarkkaavainen. En tietoisesti välttämättä ajattele sitä, mutta hakeudun todennäköisesti usein siihen lähestymistapaan tiedostamatta, jonka koen soveltuvan oppilaalle parhaiten. Aika pian selviää, jos en saa välitettyä oppilaalle sitä, mitä olen halunnut ja silloin mietin uutta lähestymistapaa. On myös tärkeää, että tunneilla on sellainen ilmapiiri, että aina saa kysyä. Kannustan oppilaitani aina kysymään, jos he kaipaavat tarkennusta johonkin. (Nainen 2.)

Se, miten hyvin tunnen opiskelijan ja tiedänkö häneen toimivia lähestymisiä (Nainen 5).

Vastaajista (n=26) yhdeksän kertoo valitsevansa harjoituksen harjoiteltavan asian ja/tai kappaleen mukaan. Opettajat valmistelevat tuntinsa sen mukaan, mitä kappaleen tekniset vaatimukset edellyttävät.

- - Koen, että biisilähtöinen laulunopiskelu on oppilaalle motivoivaa ja hyödyllistä, joten keksin yleensä valtaosan tekniikkaharjoitteista kulloinkin käsiteltävästä kappaleesta (Nainen 4).

Biisi mitä ollaan työstämässä vaikuttaa kuten myös se mitä teknisiä asioita ollaan työstämässä (Nainen 8).

Se, mitä teosta harjoittelen, millä aikataululla, mitä soundia tai tyyliä teen (Nainen 14).

Vastaajista (n=26) seitsemän valitsi harjoituksia sen mukaan, mitä heidän itsensä opettamiseensa on käytetty tai he ovat nähneet harjoituksen toimivan käytännössä. Harjoitusten toimivuudesta oli omakohtainen kokemus ja näkemys.

En käytä juurikaan mielikuvia, vaan tuntoaistia, ja kuuntelen myös auditiivisesti miten harjoitus vaikuttaa ääneen (Nainen 10).

Huomaan käyttäväni paljon sellaisia mistä on itselle ollut apua ja miten itse olen oppinut. Myös käytän sellaisia mitä mun opettamiseen on käytetty ja mitä olen nähnyt vaikka peditunteja seurattaessa käytettävän. - -. (Nainen 24.)

Vastaajista (n=26) seitsemän kertoo harjoituksen valintaan vaikuttavan oppilaan ja opettajan biologiset tekijät. Näitä tekijöitä ovat muun muassa vireystila, luonne ja äänen kunto.

Oppilaan vireystila ja senhetkinen äänellinen kunto (Nainen 15).

Tilanne, oppilaan päivä, oma luovuus, oppilaan persoona, oppilaan tarpeet (Nainen 17).

Vastaajista (n=26) viisi kertoi valitsevansa harjoitukset oppilaan tarpeiden ja oleellisuuden mukaan. Tarve ja oleellisuus määrittyy muun muassa oppilaan kehitysvaiheen mukaan.

Valitsen harjoitukset sen perusteella, mikä on tässä kehitysvaiheessa tarpeellisinta opeteltavaa. Pohjustan myös harjoituksilla laulettavan kappaleen hankalimpia asioita. (Nainen 19.)

Mitä oppilas ja käytävä asia siinä hetkessä tarvitsee. Harjoitusta tehdessä on tärkeää valita asia asiat, joihin keskittyy. (Nainen 23.)

Vastaajista (n=26) neljä kertoi valitsevansa harjoituksen oppilaan tason mukaan. Harjoitukset vaihtelevat vaikeustasoltaan oppilaan mukaan.

Oppilaan taso ja erityisongelmat (Nainen 3).

Alkavalla oppilaalla käytän yksinkertaisia harjoituksia pienellä kvintin alueella ja siitä sitten pikkuhiljaa laajennetaan ja vaikutetaan harjoituksia (Nainen 12).

Vastaajista (n=26) kaksi kertoi opetuksen tavoitteiden vaikuttavan harjoitusten valintaan. Tavoitteina voi olla esimerkiksi teknisen asian tai ohjelmiston oppiminen.

Asetetut tavoitteet, sekä lyhyen että pitkän aikavälin. Ohjelmisto joka tulee osata. Onko työnalla uutta tekniikkajuttua, vaatiiko asia korjaamista. - -. (Nainen 11.)

Oppilaan energiatason aistiminen auttaa miettimään, mikä juuri sillä hetkellä häntä palvelee. Myös oma fiilis vaikuttaa. Toki riippuu tietusti sii⁴, mikä on tavoitteena. (Nainen 20.)

Vastaajista (n=26) kaksi kertoi valitsevansa harjoitukset oppilaslähtöisesti. Tunneilla käytettävät harjoitukset päätetään osin myös oppilaiden toiveista käytävää asiaa kohtaan. Harjoituksia mietitään ja päätetään yhdessä oppilaan kanssa vuorovaikutuksessa.

4. Tietusti sii = vastaajan kirjoitusvirhe, oletan tarkoittavan "tietysti siitä".

Oppilaiden aistikanavien vahvuudet alkavat selkiytyä mitä pidempään heitä opettaa. Olen aina ollut hyvin tarkkaavainen. En tietoisesti välttämättä ajattele sitä, mutta hakeudun todennäköisesti usein siihen lähestymistapaan tiedostamatta, jonka koen soveltuvan oppilaalle parhaiten. Aika pian selviää, jos en saa välitettyä oppilaalle sitä, mitä olen halunnut ja silloin mietin uutta lähestymistapaa. On myös tärkeää, että tunneilla on sellainen ilmapiiri, että aina saa kysyä. Kannustan oppilaitani aina kysymään, jos he kaipaavat tarkennusta johonkin. (Nainen 2.)

Missä vireystilassa oppilas on, minkälaista kappaletta aiotaan laulaa (valmistan suoraan siihen), mitä oppilas kertoo mieltineensä tai kokeneensa haasteelliseksi. Oma kokemus poluista harjoitusten välillä (eli mihin milläkin vaihe vaiheelta päädytään) määrittelee paljon. (Nainen 22.)

Vastaajista (n=26) kaksi kertoi harjoituksiin vaikuttavan käytössä olevan ajan. Eri harjoitusten läpikäynti vie oman aikansa.

- - Käytettäväksi varattu aika vaikuttaa, - - (Nainen 11).

Se mitä teosta harjoittelen, millä aikataululla, mitä soundia tai tyyliä teen (Nainen 14).

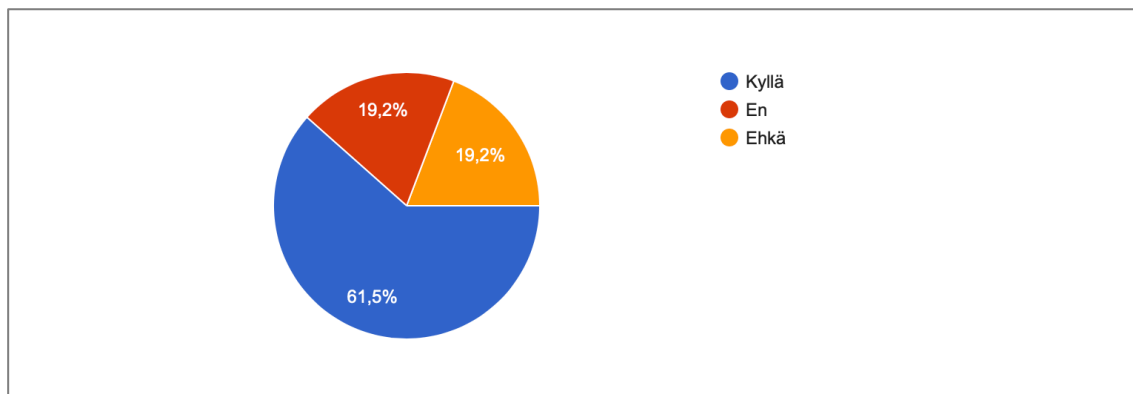
Vastaajista (n=26) yksi kertoi harjoitusten valintaan vaikuttavan ulkopuoliset lähteet. Näitä lähteitä ovat muun muassa kirjat, internet ja YouTube-videot.

Paljon tulee käytettyä itselle tuttuja ja hyvin toimineita, mutta myös muilta opittuja hyväksi havaittuja treenejä. Kirjoista tai netistä, youtubesta tms voi löytyä sopivia ja itselle uusia harjoituksia, joita toki ensin kokeilen itse. Mietin yleensä mihin asiaan tai kappaleeseen harjoitusta voisi hyödyntää, kenelle oppilaalle voisi toimia ja auttaisiko juuri tätä oppilasta hänen ongelmassaan. (Nainen 1.)

Vastaajista (n=26) yksi ei ollut ajatellut asiaa ennen kyselyn tekoa. Nainen 16 vastasi kyselyyn ”En ole koskaan tullut ajatelleeksi, joten en osaa sanoa.”

4.2.12 Aistien huomioiminen tulevaisuudessa

Yksi kyselyn tarkoituksista oli herättää kiinnostusta ja uteliaisuutta kokeilla havaintokanavien kautta opettamista. Vastaajista (n=26) 16 aikoo tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota oppilaan havaintokanaviin.

Kuvio 13. Kuinka moni kiinnittää tulevaisuudessa enemmän huomiota oppilaan havaintokanaviin (n=26).

Vastaajista (n=26) viisi vastasi, että ehkä kiinnittää enemmän huomiota oppilaan havaintokanaviin. Loput viisi ei aio kiinnittää enemmän huomiota oppilaan havaintokanaviin.

4.2.13 Havaintokanavat ennen kyselyn tekoa

Kysymyksillä ”oliko havaintokanavien kautta oppiminen ennestään sinulle tuttua ja missä yhteydessä olet tutustunut aiheeseen” pyrin selvittämään vastaajien aikaisempia tietoja ja taustoja havaintokanavien kautta oppimiseen. Havaintokanavien kautta oppiminen olikin vastaajista (n=26) lähes kaikille (23) tuttua. Vastaajat, joille havaintokanavien kautta oppiminen oli tuttua, kertoivat tutustuneensa aiheeseen koulussa, laulutunnilla ja oman kokemuksen myötä. Koulutustaustoina mainittiin muun muassa ammattikorkeakoulut ja Sibelius-Akatemia.

Olen ollut tietoinen omasta oppimistyylistäni ja huomannut näitä piirteitä oppilaissa. Näistä on ollut puhe omissa opinnoissa ja aihe on tullut vastaan keskusteluissa. (Nainen 1.)

Oli tuttua; asia on tullut pitkän opetuskokemuksen ja tutkimuksen myötä (Nainen 3).

Olen opiskellut lukion jälkeen, ennen muusikoksi ja laulunopettajaksi opiskelua, lähihoitajaksi. Sosiaali- ja terveystieteillä erilaiset oppijat huomioidaan herkästi. (Nainen 4.)

Näitä asioita on paljon käyty ammattikorkeakoulun opinnoissa, mutta ei havaintokanava nimellä (Nainen 6).

Musiikkikasvatuksen opinnoissa Siballa on asiaa käsitelty usealla pedagogian kurssilla (Nainen 11).

Kyllä. Olen tutkiskellut itseäni oppijana ja sitä kautta vähän miettinyt aihetta myös oman opetukseni kautta. (Nainen 24.)

Vastaajista kaksi (Nainen 15 ja 16) ei ollut kuullut asiasta aikaisemmin. Vastaajista yksi (Nainen 7) ei vastannut kysymykseen mitään.

4.2.14 Havaintokanavat metodeissa ja malleissa

Kysymyksellä ”mikäli opiskelet tai edustat jotain laulumetodia, kuinka tässä metodissa/metodeissa huomioidaan eri havaintokanavien kautta oppijat” halusin saada tietoa eri metodien kuten CVT ja Estill-mallin⁵ näkemyksiä aistien käyttöön opetuksessa. Kysymyksellä ei ollut vastauspakkoa. Kysymykseen vastasi 11 (n=26), joista neljä varsinaisesti vastasi kysymykseen.

Vastanneista yksi edusti ja kolme oli tutustunut ja/tai opiskellut Estill-mallia. Näistä vastaajista yksi kertoi myös omaavansa kokemusta CVT:stä.

⁵Estill (EVT eli Estill Voice Training) on laulajille, puhujille ja terapeuteille tarkoitettu Amerikasta lähtöisin oleva äänenkäytön malli, jonka Jo Estill kehitti 1988. Äänenkäytön malli perustuu äänen tieteelliseen tutkimukseen ja äänen toiminnan havainnointiin. (Annola, Turunen 2015.)

Edustan Estilliä joka ei tosin ole metodi vaan malli. Siinä toimitaan tietysti kuulonvaraisesti, mutta vielä enemmän haetaan kokemusta tuntemuksesta mitä äänentuotossa tapahtuu. Visuaalisuus tulee mm. käsimerkeistä. Kun kaikkia näitä kolmea käytetään joka tapauksessa niin ei tarvitse erikseen miettiä miten huomioida eri tavalla oppijat. Toki voi korostaa jotain tiettyä aistia jos oppilas selkeästi osoittautuu vahvasti sillä tavalla oppivaksi. (Nainen 8.)

En edusta mitään metodia varsinaisesti, mutta kokemusta on sekä CVT:stä että Estillistä. Mututuntumalla sanoisin, että CVT:ssä minua auttoi eniten auditiivisuus, Estillissä kinesteettisyys. (Nainen 9.)

Estill on opiskelussa. Kinesteettisyys on vahvasti esillä, koska asiat täytyy tuntea ja lihastyön ohella käytetään myös mielikuvia. Toisaalta visuaalisia oppijoita autetaan myös rakennekuvilla ja videoilla ja rohkaistaan tekemään näköhavaintoja äänen tuottamisesta. Auditiivisuutta tuetaan voice print -ohjelmalla äänoesimerkeillä. Mallioppimisessa jokainen saa myös analysoida omasta vahvuudestaan käsin ilman välttämätöntä purkua, kunhan lopputulos on todennetusti oikea. (Nainen 22.)

Estill-menetelmässä luotetaan ehkä enemmän kinesteettiseen ja visuaaliseen kuin kuulohavaintoon (Nainen 3).

Loput vastaajista (n=11) eli seitsemän kirjoitti vastaukseksi täytetekstiä tai vastauksia, joista ei saanut varteenotettavaa tietoa. Luultavasti siksi, etteivät he tienneet, ettei kysymykseen ollut pakko vastata.

En edusta mitään spesifiä metodia (Nainen 6).

Itse uskon bel cantoon, toimii mulle ja oon saanu sillä oppilaille hyvää tulosta aikaiseksi. Vapaa hengitys=vapaa ääni. Ei ehkä kauheasti huomioi muuta kuin tuntoaistin mutta on tehokas. Ongelmia tulee jos oppilas ei tunnista kehonsa tuntemuksia ja ei osaa näön avullsksn⁶ niitä huomata (Nainen 11).

⁶avullsksn = informantin vastauksessa oleva kirjoitusvirhe. Sana oletettavasti avullakaan.

Näistä vastaajista kaksi kertoi edustavansa klassista laulua ja toinen heistä tarkemmin omien sanojensa mukaan Bel Canto-laulua⁷. Oman käsitykseni mukaan Bel Canto-laulaminen ei ole varsinainen opetusmetodi siinä missä esimerkiksi CVT on, vaan yksi estetiikkamieltymys ja ääni-ihanne klassisen laulun tyylikirjossa.

4.2.15 Ideat havaintokanavien selvittämiseen

Kysymyksellä ”ideoita siitä, kuinka selvittäisit oppilaan vahvat havaintokanavat” halusin selvittää opettajien ideoita siihen, kuinka oppilaan vahvoja havaintokanavia voitaisiin selvittää, koska esimerkiksi kyselyssä käytetty testi ei varsinaisesti liity laulunopetukseen ja on suuntaa antava. Vastauksista muodostui seuraavat luokat: Oppilaan kanssa kommunikoimalla, oppilasta havainnoimalla, kokeilemalla eri tapoja, testillä ja vastaukset, jotka eivät anna tutkittavaan asiaan liittyvää tietoa.

Taulukko 2. Ideoita vahvojen havaintokanavien selvittämiseen.

VASTAUSTYYPPI	VASTAUSTEN MÄÄRÄ	VASTAAJA
KYSELEMÄLLÄ JA KOMMUNIKOIMALLA	13	1, 2, 3, 5, 8, 9, 10, 11, 20, 21, 22, 24, 25
KOKEILEMALLA ERILAISIA TAPOJA JA HARJOITUKSIA	11	1, 3, 5, 9, 13, 15, 17, 20, 21, 24, 25
TEETTÄMÄLLÄ OPPILAALLA TESTIN	5	6, 10, 11, 14, 16
EI VASTANNUT KYSYMYKSEEN TAI VASTASIA ASIAN VIERESTÄ	6	4, 7, 12, 18, 19, 26

Laulunopettajien keinoihin selvittää oppilaan vahvoja havaintokanavia kuuluivat oppilaalta kysyminen ja oppilaan kanssa kommunikointi. Lisäksi vastanneet opettaja kertoivat kokeilevansa erilaisia tapoja ja harjoituksia selvittäen mikä toimii oppilaalla. Näin ollen opettaja työskentelee oppilaan kanssa yhdessä, ja myös toimii itsenäisesti tarjoten oppilaalle erilaisia harjoitteita, joista opettaja itse vetää johtopäätöksiä toimivuudesta. Osa opettajista pohti vastauksissaan myös

⁷Bel Canto on Italian kieltä, ja tarkoittaa ”kaunista laulamista”. Termi tuli käyttöön 1800-luvulla italialaisen oopperan myötä, jolloin ihailtiin kaunista äänen sävyä ja laulajan virtuositeettia (Davies & Jahn 2005, 142). Termin merkityksestä on eriäviä mielipiteitä.

teettämällä jonkinlaisen testin oppilaan havaintokanavien selvittämiseksi. Esimerkiksi testillä, jota käytettiin tämän opinnäytetyössä tutkimustyössä.

Asiaa voisi ihan kysyä oppilaalta. Juurikin oppilaan kokemusten kysyminen eri harjoitusten yhteydessä voi antaa osviittaa. Miltä ja/tai missä harjoitus tuntuu, mitä mielikuvia tulee, miltä kuulostaa omasta mielestään. Voi kokeilla imitointia, liikkeen yhdistämistä yms. keinoja ja havainnoida, auttavatko ne oppilasta. Eli myös ihan kokeilun kautta oppii tuntemaan oppilasta, että minkä tyyppiset jutut toimii. (Nainen 1.)

Keskustelemalla oppilaan kanssa, ja AMK:ssa teimme pedagogiikkatunnilla jonkun oppimistestin, en muista sitä tarkkaan (Nainen 9).

Kysymällä. Kokeilemalla erilaisia harjoituksosia⁸. Seuraamalla mikä toimii. (Nainen 20.)

Vastaajista (n=26) kuusi ei vastannut kysymykseen, tai ei vastauksellaan antanut selvää tutkimustietoa kysymykseen liittyen. Näissä vastauksissa opettajat lähinnä esittelivät omia näkemyksiään opetuksesta eli vastasivat asian vierestä.

Toki vahvat havaintokanavat ovat kiintoisia, mutta pyrin edelleen käyttämään eri kanavia monipuolisesti ja rinnakkain. Omatkin tulokseni tämän kyselyn testiosiossa ovat varsin tasaiset eri aistien välillä, eikä valtavia eroja oikeastaan syntynyt. Luotan siihen, että jokainen meistä oppii kaikilla aisteilla :). (Nainen 4.)

Käytän opetuksessa aina kaikkia kanavia (Nainen 12).

Osassa vastauksista tuli hieman ilmi vastaajien olettaminen asioiden itsestäänselvydestä. Vastaukset olivat asian vierestä eivätkä vastanneet kysymykseen, kuinka selvittää aistikanavien vahvuuksia.

⁸Harjoituksosia = Vastaajan kirjoitusvirhe, oletan sanan tarkoittavan harjoituksia.

4.2.16 Vastanneiden omakohtaisia kokemuksia

Kohdalla ”omakohtaisia kokemuksia havaintokanava-oppimisesta⁹ ja sen toimivuudesta” halusin saada vastaajien omakohtaisia kokemuksia havaintokanavien käytöstä laulunopetuksessa ja opinnoissa. Koska kaikilla ei ole asiasta kokemusta, ei kysymykseen vastaaminen ollut pakollista. Vastanneista (n=26) 11:llä oli omakohtaista kokemusta havaintokanavaoppimisesta.

Näen mielessäni esim. resonanssiontelot ja kurkunpään, minkä perusteella voin ohjata tekemistäni. Tämä toimii minulle, mutta tiedän, etteivät kaikki koe näin. (Nainen 3.)

Olen huomannut, että joillekin oppilaille pelkkä eteen laulaminen on havainnollistanut asiaa huomattavasti. Toiset oppilaat taas tarvitsevat selkeitä kehossa tuntuvia esimerkkejä, esim. hengitysharjoituksissa käsien asettaminen oppilaan kylkiin/selkään auttaa kohdistamaan hengitystä keskivartaloon. (Nainen 13.)

Vahvistaa oppimiseen sitoutumista ja monipuolistaa musiikin kokemista oikealla hetkellä tarjottuna. Tärkeä ”kielivalinta” oppilas-opettajasuhteessa. Kunnioittamista. (Nainen 22.)

Vastanneista 13:lla ei ollut omakohtaisia kokemuksia havaintokanavista (Nainen 1, 2, 4, 5, 7, 8, 14, 18, 20, 21, 23, 24, 26). Vaikka kysymykseen vastaaminen ei ollut pakollista, vastasi osa kirjoittamalla ”Ei kokemusta”-tyylisen vastauksen. Vastanneista Nainen 9 ja 15 eivät vastanneet kysymykseen, vaan selittivät asian vierestä.

4.2.17 Kyselyn herättämät ajatukset

Kysymyksillä ”mitä ajatuksia kysely sinussa herätti ja koetko siitä olleen sinulle hyötyä” hain vastausta kyselyn perimmäiseen tarkoitukseen: ajatusten herättämiseen. Vastaajista (n=26) 11 kertoi kyselyn herättäneen ajatuksia.

⁹havaintokanava-oppimisesta = kyselylomakkeeseen jäänyt kirjoitusvirhe.

Tuli ainakin pohdittua näitä asioita tietoisemmin. Mielenkiintoinen aihe ja varmasti olisi hyödyllistä kiinnittää opetuksessa näihin vielä enemmän huomiota. (Nainen 1.)

Kysely herätti kiinnostusta omien oppimistapojen arviointiin ja kehittämiseen. Opettaessani muistan kyllä huomioida eri aistikanavia, mutta omalla kohdalla voisi käyttää näitä tietoisemmin. (Nainen 4.)

Vastaajista viisi kertoi asian olleen ennestään tuttua, eikä herättäneen uusia ajatuksia. Heille asia oli ennestään tuttua.

Tämä oli minulle jo tuttu asia (Nainen 12).

Tiesin että opin nopeiten kuulemalla, joten oikeastaan sain vain uuden nimityksen asialle (Nainen 16).

Vastaajista 10 kertoi hyötynensä kyselystä. Kysely muistutti heitä erilaisista oppimistyyleistä ja herätteli heitä tiedostamaan ja huomioimaan oppimisen monimuotoisuutta.

Kysely muistutti hyvin, että näitäkin asioita kannattaa huomioida opetuksessa (Nainen 13).

Kyllä tämä muistutti tästä erilaisista oppimistyyleistä. Oli hyötyäkin, varmasti tiedostan paremmin tämän jälkeen taas. (Nainen 20.)

Vastaajista kaksi (Nainen 22, 24) ottivat myös kantaa kisälli-mestari-opetusperinteeseen. Kisälli-mestari-perinteellä tarkoitetaan behavioristista oppimisenäkemyksiä, jossa mestarilta opitaan mallia ottamalla. (Taikopeda.fi.)

Kisälli-oppipoika -ajatus onkin ollut jo hämärtyneenä ja tämä ajatusmalli auttaa tosiaankin uusia opettajia toimimaan oppijan tukena, oppaana yhteisellä matkalla. Hyvä olla, että tällainen koetaan tärkeäksi. Yksi monista muistutuksista siinä, kuinka opettajan on jaksettava olla skarppina toisen lähettämien signaalien suhteen -kuinka ratkaisevaa se on. Selvä asia, mukava välillä vielä alleviivata sitä, ettei jatkossakaan tule sokeaksi ja pysyy nöyränä. (Nainen 22.)

Tärkeä aihe ja toivon että opet ymmärtää sen, ettei kaikki opi silleen niinkuin on ite oppinut (Nainen 24).

Vastauksista kolme (Nainen 5, 7, 15) ei antanut varsinaista tietoa kysymyksiin. Vastaajista (Nainen 7) ei vastannut mitään. Kahden muun vastaajan (Nainen 5 ja 15) vastaukset eivät vastanneet kysymykseen.

4.2.18 Viestit tutkimustyön tekijälle

Kyselyn loppuun lisätyllä kohdalla ”terkkuja, vinkkejä, linkkejä kyselyn tekijälle :)", mahdollistin kyselyyn vastanneille mahdollisuuden vapaamuotoiseen avunantoon opinnäytetyön tekoon. Vastaajista (n=26) yhdeksän ei vastannut mitään.

Tsemppiä opparin tekemiseen! Odotan sitä mielenkiinnolla :).
(Nainen 2.)

Kiitokset kiintoisasta kyselystä – tsemppiä tutkimustyöhön! :)
(Nainen 3).

Hyvin rakennettu, sopiva kysely pituuksine, kysymyksine kaikkineen. Tärkeä aihe, hienoa että valitsit. Tsemppiä analysointiin ja aineiston koostamiseen kansiin asti! (Nainen 22.)

Kysely millainen oppija olet olisi voinut olla sähköistetty. Pisteiden laskussa meni liikaa aikaa. (Nainen 17.)

Vastaajista (n=26) 17 vastasi vapaaehtoiseen kysymykseen. Vastauksissa tuli esille seuraavia asioita: tsemppausta (16), valmiin opinnäytetyön odottamista (2), kiitos mielenkiintoisesta kyselystä (1), aiheen kommentointia (4) ja kyselyn kommentointia (1).

5 Tutkimustulokset

5.1 Tulosten pohdinta

Kyselyyn vastasi 26 suomalaista laulunopettajaa, joista suurin osa vastasi kysymyksiin asianmukaisesti. Oli odotettavissa, että vastauksissa ilmenee jonkin verran huolimattomuutta, koska kysely oli suhteellisen pitkä. Tuloksia analysoitaessa kokonaisuutena oli ilo huomata, että aineistosta oli enemmänkin kerrottavaa kuin yksittäisten kohtien tuomat tulokset.

5.1.1 Yhtäläisyydet vastaajien välillä

Aineiston myötä oli mielenkiintoista huomata yhtäläisyyksiä vastaajien välillä. Aineistoa analysoimalla havaitsin, kuinka informanttien vastauksilla ja mielipiteillä oli yhteyttä muun muassa havaintokanavatestin tulosten kanssa. Testin tulokset pystyin jakamaan karkeasti kahteen luokkaan: aisteja tasaisesti käyttäviin ja heihin, joilla havaintokanavien vahvuuksissa oli selviä eroja.

Havaintokanavatestin tulosten perusteella pystyi havaitsemaan asenne-eroja tutkittavaan asiaan liittyen. Informanteilla, joiden havaintokanavien vahvuuksien erot olivat selviä, asenne aiheeseen oli positiivinen ja omistautunut. Vastauksissa tuli esille, että aihe oli kiinnostava, siihen paneudutaan omassa työssä, vastaajilla oli omakohtaisia kokemuksia, ja aihetta pidettiin tärkeänä. Vastauksissa kannustettiin harjoitusten pohtimista tarkemmin havaintokanavien kannalta ja täsmentämään opetettavaa asiaa tietoisesti.

Esimerkkiprofiili Nainen 22, jonka havaintokanavatestin prosenttijakauma ei ollut tasainen: Visuaalinen 25 % / auditiivinen 25 % / kinesteettinen 50 %. Nainen 22 kertoi, että hän huomioi hyvin paljon, mitä havaintokanavaa hän käyttää uusien äänenkäyttöön liittyvien asioiden käymisessä (Likert-asteikon vastaus 5). Hän myös koe kokee hyvin tärkeäksi oppilaan vahvojen aistikanavien hyödyntämisen laulunopetuksessa (Likert-asteikon vastaus 5).

Informanttien, joiden testitulokset olivat tasaisia kaikkien havaintokanavien osalta, vastauksissa tuli ilmi skeptisyyttä tutkittavaa asiaa kohtaan, välinpitämättömyyttä havaintokanavien huomioimiseen ja siitä, että kyllä sitä oppii, jos käyttää vaan kaikkia havaintokanavia. Vastauksissa myös takerruttiin herkästi pelkästään vahvojen havaintokanavien käyttöön.

Esimerkkiprofiili Nainen 19, jonka havaintokanavatestin prosenttijakauma oli tasainen: Visuaalinen 38 % / auditiivinen 31 % / kinesteettinen 31 %. Nainen 19 kertoi ettei hän huomioi kovinkaan paljoa mitä havaintokanavaa hän käyttää uusien äänenkäyttöön liittyvien asioiden käymisessä (Likert-asteikon vastaus 2). Hän ei myöskään koe kovin tärkeäksi oppilaan vahvojen aistikanavien hyödyntämistä laulunopetuksessa (Likert-asteikon vastaus 2).

Näissä vastaajissa ilmeni toki poikkeuksia. Nainen 21 kuului ryhmään, jossa havaintokanavien käytön vahvuus oli tasaista kaikkien kanavien kautta. Vastauksissaan hän kuitenkin toi esille vahvojen havaintokanavien kautta tulevia hyötyjä, eikä pitänyt oppimista itsestäänselvyytenä kaikille, vaan pohti sen tehostamista havaintokanavia tarkemmin huomioimalla omassa työssään.

5.1.2 Vastauksien laajuus ja suppeus

Informanttien vastausten laajuudet ja suppeudet vaihtelivat myös. Naisten 3, 7, 9, 14, 15 ja 16 vastaukset olivat lyhyitä: maksimissaan kolmen lyhyen lauseen mittaisia, joista saatiin pintapuolista tietoa. Vastapainona näille olivat esimerkiksi informantit 1, 2, 22 ja 25. Heidän vastauksistaan näki, että niissä oli käytetty aikaa pohtimiseen ja selittämiseen, ja vastauksista saatiin syvällisempää tietoa.

Kyselyyn vastanneista (n=26) neljä vastasi kysymyksiin huolimattomasti asian vierestä, toi lähinnä omia näkemyksiään laulunopetuksesta ja jätti kysymyksiin vastaamatta. Suurimmasta osasta heidän antamistaan vastauksista oli vain vähän hyötyä tämän opinnäytetyön teossa havaintokanaviin liittyen. Näitä informantteja olivat Nainen 7, Nainen 12, Nainen 15 ja Nainen 23. He eivät

myöskään antaneet havaintokanavatestin tulosten tarkkoja pistemääriä, joten heitä ei voitu määrittää kumpaakaan luokkaan.

Esimerkiksi nainen 7 sai todennäköisesti tarpeekseen kyselyn puolessa välissä, ja lopetti kysymyksiin vastaamisen kokonaan. Hän ei vastannut seitsemään viimeiseen kysymykseen ja vastasi muihin kysymyksiin niin, ettei hänen vastauksistaan saatu varsinaista tutkimustietoa. Hän painotti vastauksissaan opettajan vuorovaikutustaitoja, mikä on toki tärkeää, mutta hän ei avannut asiaa sen enempää.

Naisen vastaus kysymykseen ”Kuinka hyödynnät / hyödyntäisit havaintokanavia omassa laulunopetuksessasi” oli seuraavanlainen:

Pyrin kertomaan asiat sanallisesti, visuaalisesti sekä kinesteettisesti.

Ja vastaus kysymykseen ”Miksi koet (tai miksi et koe) aistikanavien tietoisien huomioimisen tärkeäksi” oli, että:

Koen, että hyvä vuorovaikuttaja löytää luontaisesti toimivat keinot välittää viestiä - en tietoisesti kokoajan mieti oppilaan aistikanavia - vie fokusta sivuun. Minusta on myös tärkeää, että laulaja herkistyy ja oppii ymmärtämään laulua moniaistillisesti - eli en lukitsisi oppimista vain yhden aistin varaan vaikka tietäisinkin oppilaani vahvuudet. (Nainen 7.)

Oma käsitykseni asiasta on, että myös aistit ovat osana vuorovaikutustaitoja ja hyvä vuorovaikuttaja osaa ehkä käyttää myös havaintokanavia hyödykseen. Olisikin ollut mielenkiintoista saada tietoa, mitä hyvä vuorovaikuttaja hänen mukaansa on, koska asiaa ei selitetty sen enempää, eikä sitä tässä opinnäytetyössä tutkittu.

5.1.3 Asenne opettajien omasta opettajuudesta

Tutkimuksessa nousi esille myös asenne ja näkemykset oman opettajuuden laadukkuudesta. Näissä vastauksissa aistikanavia ei pohdittu paljoa, vastaukset pyörivät omat opettajastatuksen ympärillä eikä niistä saatu paljoa tietoa tutkimukseen.

Esimerkki: mikäli opiskelet tai edustat jotain laulumetodia, kuinka tässä metodissa/metodeissa huomioidaan eri havaintokanavien kautta oppijat?

En edusta metodia. Edustan laadukasta ja havainnoivaa opettajuutta. (Nainen 23.)

Naiset 12, 15 ja 23 toivat vastauksissaan esille lähinnä omia näkemyksiä omasta opettamisestaan ja sen laadusta. On mielenkiintoista pohtia, mikä opetuksesta tekee laadukasta ja havainnoivaa. Pohdin, onko asioista tullut niin automaattisia ja luontevia opettajille, etteivät he välttämättä itse hahmota niiden aspekteja.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus

Aineistoa analysoidessa muodostui kuva tutkimuksen luotettavuudesta ja pätevydestä. Tutkimuksen vastauksista saatiin tutkimustyötä edistävä laaja aineisto, joka varmistettiin kyselyn pitkäaikaisella kehittämisellä ja testaamalla sen toimivuutta etukäteen ennen varsinaisen kyselyn aloittamista. Vastauksissa ei toistunut systemaattisia virheitä, vaikkakin muutamat vastaajat antoivat useampaan kohtaan vastauksia, joista ei saatu tutkimuksessa hyödynnettävää tietoa.

Tähän opinnäytetyöhön 26 vastaajaa oli oikein riittävä määrä, mutta esimerkiksi isommassa kvalitatiivisessa tutkimuksessa 26 vastaajaa olisi vähän. Kun kyseessä oli tutkimus, jossa tutkittiin ihmisten asenteita ja mielipiteitä, on selvää, että eri otannalla voisi tulla hyvinkin erilainen aineisto ja tuottaa eri tuloksia. On myös hyvä muistaa, että laadullinen tutkimus on suuntaa antava. Esimerkiksi samaa teemaa tai jopa samaa aineistoa käsittelevä toinen tutkimus voi päätyä eri tuloksiin. Tutkimukseen vaikuttaa sekin, kuinka minä itse tutkijana vaikutan aineistooni ja tutkimusprosessiini. Itse olin jo tutkimuksen alkuvaiheessa vahvasti aistikanavien huomioimisen kannalla, ja odotin tietynlaisia tuloksia. Voi olla, että ilmiöt mitä käsittelin aikaisemmin tässä luvussa, eivät välttämättä toistuisi uudessa tutkimuksessa tai että toinen tutkija ei näkisi niitä. Laadullisessa tutkimuksessa on tiedostettava se tosiasia, että todellisuuksia on monia, ja se on

hyväksyttävää. Pysin tuomaan esille omia havaintojani ja päätelmiäni aineiston suorien lainauksien avulla.

Koska kyseessä oli vasta opinnäytetyö -tasoinen tutkimus ja käytettävissä oleva aika rajallinen, jouduin tinkimään siinä, kuinka tarkkaan ryhmiä jaottelin. Vastauksien ryhmissä jouduin käyttämään välillä runsaasti mielikuvitusta, erityisesti avoimien kysymysten suhteen, että saatiin muodostettua vastauksille luokkia. Osa vastaajasta nimittäin innostui kirjoittamaan hyvinkin laajasti aiheesta. Näin ollen joku toinen aineistoa käsittelevä voi löytää sieltä useita erilaisia luokkia, joihin vastauksia jakaa.

6 Pohdinta

Opinnäytetyön teko on ollut kummiteleva ”mörkö” ensimmäisestä ammattikorkeavuosista lähtien, mutta se osoittautuikin hyvin antoisaksi ja mielenkiintoiseksi prosessiksi. Vaikka aihe herättikin ihmisissä ristiriitaisia mielipiteitä, oli aihe tutkimisen arvoinen ja olen iloinen siitä, mitä tietoja sen myötä olen löytänyt. On myös hieno tunne ”omistaa” tutkimusaineistoa, jota on itse kerännyt, ja se, ettei sitä saa kukaan muu käyttää ilman lupaa. Jälkeen päin on myös herännyt ajatuksia, mikä tässä tutkimuksessa toimi, mitä voisi vielä jalostaa ja mitä olisi voinut jättää pois. Joka tapauksessa opinnäytetyön tehtävä kerätä tietoa havaintokanavista ja herättää opettajia pohtimaan aisteja onnistui mainiosti.

Se mikä yllätti tuloksissa, oli laulunopettajien oletus siitä, että ”totta kai kaikki aistit ovat aina käytössä”, ja kuinka moni takertui vastauksissaan ”ei ole järkeä opettaa VAIN vahvan aistikanavan kautta”. Toki tietoa saadaan kaikkien aistien välityksellä, mutta aisteja pystyttäisiin toki aktivoimaan eri suhteissa harjoituksia miettimällä, ilman että juututaan yhteen aistiin. Vaarana tälle välinpitämättömyydelle on, että jotain aistia aktivoidaan koko ajan huomattavasti vähemmän suhteessa muihin aisteihin. Osassa vastauksia luotettiin, että kyllä ne oppivat, kun vaan käyttää kaikkea ja kerta ja harjoittelee tarpeeksi. Itse en

allekirjoita tätä väitettä täysin, että jos vain kerta asiaa tarpeeksi ja treenaa, niin oppii varmasti. Oppimiseen tarvitaan oikeat ja monipuoliset apuvälineet ja pään seinään hakkaaminen käy pidemmän päälle turhauttavaksi, ja voi olla, että pää menee ennemmin rikki kuin seinä mitä yritetään murtaa. Tämä toteamus ei ole kuitenkaan osoitus siitä, että en uskoisi vastaajien ammattitaitoon. Päinvastoin, vastaajilla saattaa olla parempi tietämys ja intuitio esimerkiksi harjoituksista kuin minulla. Kaikkia ei ehkä vain kiinnosta tai heillä ei ole tarvetta asian pohtiminen niin syvällisesti kuin minulla, eikä tarvitsekaan. Tämä aihe oli vaan itselle aikoinaan niin iso herätys, että halusin päästä keskustelemaan ja herätteleämään muita ihmisiä asian suhteen.

Mielenkiintoista oli myös huomata, että laulunopettajista, jotka osallistuivat tutkimukseen, vain 15,4 % testin tekijöillä kuuloon perustuva oppiminen olisi vahvinta, ja 53,8 % se oli peräti ”heikoin” havaintokanava. Tämä ilmiön paikkansapitävyys olisi mielenkiintoista tukia tarkemmin, koska havaintokanavatesti, oli vain suuntaa antava eikä käsitellyt laulamista. Testin tehneistä kuitenkin 77 % piti testin antamaa tulosta kuvaavana ja 65,4 % koki tuloksella olevan yhteyttä laulunoppimiseensa.

Havaintokanavista on tehty tutkimus Sibelius-Akatemiassa pianonsoiton harjoittelussa, mikä osoitti, että havaintokanavien huomioiminen pianonsoiton harjoittelussa ei tuottanut eroa oppilaiden välillä. Albi Odendaalin (2013) väitöskirjatyössä ei siis löytänyt mitään yhteyttä havaintokanavaoppimistyylin ja harjoittelemisen/oppimisen välillä (Odendaal, 2013). Koen kuitenkin pianon- ja laulunopetuksen eroavan suuresti toisistaan. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena ei ollut elvyttää vanhaa ajatusmallia havaintokanavaoppimistyylistä. Oppijoita ei voida karkeasti jakaa eri oppijoihin pelkästään havaintokanavaoppimisen kautta, mutta koen itse eri aistiärsykyitä luovien ja hyödyntävien harjoitteiden käytön hyvin käytännöllisiksi laulunopetuksen abstraktiuden takia. Totta kai taiteenalojen opetus on luovaa ja pitää ollakin, mutta sen on mielestäni pohjaututtava tieteeseen ja logiikkaan, jos sitä opiskellaan korkeakouluissa ja tehdään työkseen. Oppilaalle on pystyttävä rakentamaan tietoa monesta eri näkökulmasta. Siksi kannustaisinkin ja herättelisin opettajia ja oppilaita

pohtimaan ja analysoimaan oppimista aistien suhteen ja monipuolistamaan harjoituksissa käytettäviä näkökulmia ja havaintokanavia.

Onkin mielenkiintoista, millainen pintaraapaisu tämä opinnäytetyö on ollut, vaikka tutkimustyö on ollutkin aikaa vievää. Tämä opinnäytetyö oli rajattu tutkimaan vain näkö-, kuulo- ja tuntoaistia, mutta olen kuullut, että esimerkiksi Aija Puurtinen on mukana tutkimuksessa, jossa käytetään esimerkiksi erilaisia hajuja hyödyksi opetuksessa. Odotankin pääseväni kuulemaan tarkemmin, kuinka tutkimus on edennyt ja minkälaisia tuloksia sillä saatiin.

Kyselyä näin jälkikäteen katsoneena ja sen analysoineena olisin voinut miettiä siitä koituvaa työmäärää, vähentää kysymysten määrää ja rajata aihetta vielä enemmän, vaikka halusinkin laajan aineiston. Myös vastaajien määrää olisi voitu rajoittaa, koska 26 vastaajaa ja 25 kysymystä on iso aineisto laadulliseen tutkimukseen. En suunnitteluvaiheessa osannut odottaa, kuinka iso työ tästä pienestä opinnäytetyöstä tulee. Ajan rajallisuuden takia päätin analysoida aineistoa aika pintapuolisesti, ja palaan siihen mahdollisesti jatko-opinnoissa. Seuraavaa tutkimusta varten ajattelin myös uuden aineiston keräämistä. Nykyisen testin paikalla voisi käyttää jotain modernimpaa testauskeinoa ja kyselyä, joka liittyisi jo suoraan laulamiseen ja äänenkäyttöön. Olenkin miettinyt, että ammattikorkeakouluopintojen ja tämän opinnäytetyön jälkeen olisikin mielenkiintoista oikeasti päästä tutkimaan asiaa tarkemmin. Esimerkiksi kerätä testiryhmä ja päästä kuvaamaan heidän aivotointojaan, kuinka eri aistin alueet aktivoituvat harjoiteltaessa tai ohjeita kuunneltaessa. Onko eri harjoitteissa yhtäläisyyksiä? Näistä ehkä sitten mahdollisissa jatko-opinnoissa tarkemmin.

Lähteet

- Alasaarela, J. 2018. Sinä pystyt! Helsinki: Otavan Kirjapaino.
- Annola, A. & Turunen, J. 2015. Estill Voice Training. Laulupedagogi 2015-2016.
- Cross, M. 2019. Video: Learn to Scream from the Master! | Melissa Cross with #DrDan. <https://www.youtube.com/watch?v=UPRti68lwE8>. 20.5.2019.
- Davies, D. & Jahn, A. 2005. Care of the Professional Voice. New York: Routledge.
- Eerola, R. 2007. Lauluäänen arviointi – makuasia vai korvan harjaantuneisuus. http://www.laulupedagogit.fi/wp-content/uploads/2013/11/Laulupedagogi_2007-2008_sisus.pdf. Viitattu 21.4.2019. 20.3.2019.
- Ekonomivalmennus.com. Oppimistavat ja oppimistyyli. <https://www.ekonomivalmennus.com/opiskelijapalaute/oppimistavat-ja-oppimistyyli>. 13.3.2019.
- Google Forms. <https://www.google.com/forms/about/>. 12.1.2019.
- Koistinen, M. 2013. Tunne kehosi – vapauta äänesi. Äänitimpurin käsikirja. Helsinki: Sulasol.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, R. 2017. Erilaisen oppijan käsikirja. Erilaisten oppijoiden liitto.
- Kähkönen, Outi: 2016. Udo Reinemann –laulupedagogi parhaimmillaan. Laulupedagogi 2006. Laulupedagogit ry:n vuosijulkaisu. Tallinna: AS Printall.
- Manninen, J. 2018. Tulkinan opettaminen laulunopetuksessa. https://student.karelia.fi/fi/opinnot/oppari/opinnaytetyo_asiakirjakirjasto/Karelia_opinnaytetyon_ohje.pdf. 24.3.2019.
- Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: Gummerus.
- Nienstedt, W., Hänninen, O., Arstila, A. & Björkqvist, S.-E. 2002. Ihmisen fysiologia ja anatomia. Helsinki: WSOY.
- Nissinen, A. 2005. Liiku ja opi. Keuruu: PS-kustannus.
- Nyman, J. 2019. Mikä ihmeen minäpystyvyys? <http://terveyttatieteesta.blogspot.com/2019/04/mika-ihmeen-minapystyvyys.html>. 23.9.2019.
- Odendall, A. 2013. Perceptual Learning Style as an Influence on the Practising of Instrument Students in Higher Music Education. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235059/odendaal_the_sis_web.pdf?sequence=1. 15.4.2019.
- Prashnig, B. 2003. Eläköön Erilaisuus. Oppimisen vallankumous käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rannikko, P. 2015. Omankädenoikeutta valtiottomassa tilassa. Teoksessa Juha Hiedanpää – Outi Rantamäki (toim.) Suden kanssa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 147 - 174.
- Sadolin, C. 2011. Kokonaisvaltaisen äänenkäytön tekniikka. Kööpenhamina: Shout Publishing.
- Taikopeda.fi. Oppipoika – kisälli – mestari. <http://www.taikopeda.fi/oppaitaopettamiseen/oppiminen/oppipoika-kisalli-mestari.html>. 24.9.2019.
- Vakkuri, K. 1998. Opi tehokkaammin opi oppimaan. Helsinki: BSV Kirja.

- Vuorinen, I. 1993. Tuhat tapaa opettaa. Naantali: Resurssi.
- Yack, E., Sutton, S. & Aquila, P. 2001. Leikki linkkinä lapseen. Toimintaterapiaa sensorisen integraation keinoin. Juva: PS-kustannus.
- Yle Tiede, 2015. Väärinkäsitys: Jokaisella on oma oppimistyylinsä. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/07/16/vaarinkasitys-jokaisella-oma-oppimistyylinsa>. 17.3.2019.

Havaintokanavaoppiminen laulunopetuksessa

Oppiminen ja opettaminen osaa olla välillä haastavaa laulunopetuksessa. Paljon pohdituttaa, miten joku harjoitus toimii niin monella, mutta toisilla taas ei ollenkaan. Miksi harjoitus ei toiminut ja miten voisin lähestyä asiaa niin, että oppilas saisi ideasta kiinni? Erityisesti minussa kiinnostusta herätti aistien huomioiminen, koska käytämme paljon mielikuvia, ääni, tunto- ja näköesimerkkejä. Voisiko eri aisteja hyödyntämällä päästä täsmällisemmin haluttuihin tuloksiin ja välttää turhautumiset?

Tämä kysely on osa Petteri Mansikan opinnäytetyötä. Sen tarkoituksena on selvittää suomalaisten laulunopettajien ajatuksia ja suhtautumista aistien hyödyntämisestä laulunopetuksessa, ja herättää kiinnostusta tutkia niitä laulun näkökulmasta. Tiedot käsitellään ja esitetään opinnäytetyössä anonymisti.

Mikäli aiheesta herää kysymyksiä tai haluat jakaa ajatuksia/vinkkejä aiheesta, voit laittaa viestiä petteri.mansikka@gmail.com tai Facebookissa.

***Pakollinen**

Sukupuoli *

- Nainen
- Mies
- Muu

Montako vuotta olet toiminut laulunopettajana? *

- 1-5 vuotta
- 5-10 vuotta
- 10-15 vuotta
- Yli 15 vuotta

Mitä musiikkityylejä opetat? *

- Klassinen
- Pop/Jazz
- Kansanmusiikki

SEURAAVA

Sivu 1 / 8

Liite: Kyselylomake

Havaintokanavaoppiminen ja testi

Ihmisen vahvimpia aisteja oppimiseen ovat näkö-, kuulo- ja tuntoaistit. Jokainen meistä on yksilö, joka käyttää havaintokanavia eri suhteissa. Havaintokanavien väliset eroavaisuudet eivät ole välttämättä suuria, mutta joillakin oppijoilla jokin tietty havaintokanava voi olla selvästi vahvempi kuin toinen. Vahvimman havaintokanavan kautta oppiessa tieto on helpoimmassa muodossa ymmärtää ja muistaa. Aivoille optimaalisin tilanne olisi, jos oppimisessa hyödynnettäisiin monipuolisesti eri havaintokanavia. Eri kanavien käyttö vahvistaa saatua viestiä ja auttaa jäsentämään uutta asiaa eli ymmärtämään sitä syvemmin.

Havaintokanava-testi

Oletko auditiivinen, kinesteettinen vai visuaalinen oppija? Testi on suuntaa-antava ja useimmat ihmiset käyttävät eri havaintokanavia melko tasaisesti, mutta omat vahvuusalueet oppijana on hyvä tuntea.

Anna pisteitä yhdestä kolmeen (1-3) siten, että sinun toimintatapaasi parhaiten kuvaava vaihtoehto saa kolme pistettä ja heikommin kuvaava yhden.

Laske pisteet ylös esimerkiksi paperille.

(Lähde: Erilaisen oppijan käsikirja, Erilaisten oppijoiden liitto)

Millainen oppija sinä olet?

Testi erilaisten oppijoiden liiton sivuilta

1. Vaatteissani kiinnitän huomioita...

- a) Värien yhteensopivuuteen
- b) Asiallisuuteen
- c) Mukavuuteen

2. Seuraan maailmanmenoa...

- a) lukemalla lehtiä
- b) kuuntelemalla radiota
- c) vähän kaikkialta

3. Taidenäyttelyssä...

- a) vain katselen töitä
- b) keskustelen töistä
- c) koskettelen töitä

4. Uusissa ihmisissä huomioni kiintyy...

- a) silmiin
- b) ääneen
- c) kädenpuristukseen

5. Vapaa-aikanani mielelläni...

- a) luen erilaisia kirjoja
- b) kuuntelen musiikkia
- c) liikun ja teen kädentöitä

6. Pidän kirjoista, joissa on...

- a) kuvauksia
- b) vuorosanoja
- c) toimintaa

7. Helpoiten omaksun uutta kun...

- a) katselen ja luen
- b) kuuntelen asian
- c) teen ja kokeilen

8. Työntekoani häiritsee...

- a) liikkeet ja epäjärjestys
- b) häiriöäänet
- c) huonot olosuhteet

11. Pitkästyessäni rupean...

- a) katselemaan ympärilleni
- b) hyräilemään
- c) piirtelemään ja liikkumaan

10. Kun olen autossa...

- a) katselen maisemia
- b) kuuntelen aina radiota
- c) säädän asentoa ja lämmitystä usein

11. Hyvässä palaverissa käytetään paljon...

- a) kuvia, kalvoja ja kirjoitettua tietoa
- b) puheenvuoroja
- c) mukavuutta lisääviä seikkoja

12. Teen päätöksiä sen mukaan mikä minusta...

- a) näyttää parhaalta
- b) kuulostaa parhaalta
- c) tuntuu parhaalta

13. Ilmaisen tunteitani...

- a) kasvojen ilmeillä
- b) äänensävyillä
- c) elehtien

14. Hyvä keino kannustaa oppilasta on...

- a) laittaa työ näytille
- b) antaa palautetta puhuen
- c) onnitella halaten

15. Sisustuksessa on tärkeintä...

- a) värit
- b) hyvät stereot
- c) mukavat huonekalut

16. Kiistatilanteissa pyrin ottamaan selvää...

- a) vastapuolen näkökannasta
- b) vastapuolen äänenpainoista
- c) vastapuolen tunteista

Liite: Kyselylomake

Kuinka pisteet jakaantuivat? (A=x B=y C=z) *

Oma vastauksesi

Mikä vastaus sai eniten pisteitä?

A

B

C

Mikä vastaus sai toiseksi eniten ääniä?

A

B

C

Mikä vastaus sai vähiten ääniä?

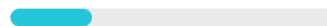
A

B

C

TAKAISIN

SEURAAVA

Sivu 2 / 8

Liite: Kyselylomake

Havaintokanava-testin jälkeen...

..mikäli sait testistä:

Eniten A-pisteitä: Visuaalinen eli näköaistiin perustuvan havaintokanavan käyttö on sinulle ominaista.

Eniten B-pisteitä: Auditivisen eli kuuloaistiin perustuvan havaintokanavan käyttö on sinulle ominaista.

Eniten C-pisteitä: Havaintokanavista eniten käytät kinesteettistä ja/tai taktiillista eli liike- ja tuntoaistiin perustuvaa kanavaa.

Kuinka osuvasti koet testin kuvaavan sinulle vahvoja havaintokanavia? *

1 2 3 4 5

Ei yhtään paikkaansa

Pitää paljon paikkansa

Havaintokanavat & Laulaminen

Koetko tuloksella olevan yhteyttä tapaasi oppia äänenkäyttöä? *

1 2 3 4 5

Ei yhtään

Hyvin paljon yhteyttä

Huomioitko uusien äänenkäyttöön liittyvien asioiden opetteluissa, mitä havaintokanavaa hyödynnät? *

1 2 3 4 5

En huomioi ollenkaan

Mahdollisimman paljon

TAKAISIN

SEURAAVA

Sivu 3 / 8

Havaintokanavat opetuskäytössä

Hyödynnätkö opetuksessasi apuna eri aisteja? *

Kyllä

En

Kuinka tietoisesti hyödynnät eri havaintokanavia tukevia harjoitteita? *

1 2 3 4 5

En ajattele asiaa

Pyrin hyödyntämään monipuolisesti

Kuinka hyödynnät / hyödyntäisit havaintokanavia omassa laulunopetuksessasi? *

Oma vastauksesi

TAKAISIN

SEURAAVA

Sivu 4 / 8

Havaintokanavat opetuskäytössä

Kuinka tärkeäksi koet oppilaan vahvojen aistikanavien hyödyntämisen laulunopetuksessa? *

1 2 3 4 5

Ei tärkeää

Hyvin tärkeää

Miksi koet (tai miksi et koe) aistikanavien tietoisesta huomioimisen tärkeäksi? *

Oma vastauksesi

TAKAISIN

SEURAAVA

Sivu 5 / 8

Liite: Kyselylomake

Havaintokanavat opetuskäytössä

Kuinka toimit / ajattelet, kun "vakkaritreeni" ei toimi? *

Oma vastauksesi

Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, mitä ja miten harjoitusta käytät?

*

Oma vastauksesi

TAKAISIN

SEURAAVA

Sivu 6 / 8

Havaintokanavat opetuskäytössä

Mitä positiivisia ja/tai negatiivisia vaikutuksia havaintokanavien hyödyntämisestä laulunopetuksessa mielestäsi olisi? *

Oma vastauksesi

Aiotko tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota oppilaan havaintokanaviin? *

Kyllä

En

Ehkä

TAKAISIN

SEURAAVA

Sivu 7 / 8

Liite: Kyselylomake

Omaehtaiset kokemukset ja ajatukset

Viimeistä sivua viedään! :)

Oliko havaintokanavien kautta oppiminen ennestään sinulle tuttua? Missä yhteydessä olet tutustunut aiheeseen? *

Oma vastauksesi

Mikäli opiskelet tai edustat jotain laulumetodia, kuinka tässä metodissa/metodeissa huomioidaan eri havaintokanavien kautta oppijat?

Oma vastauksesi

Ideoita siitä, kuinka selvittäisit oppilaan vahvat havaintokanavat? *

Oma vastauksesi

Omaehtaisia kokemuksia havaintokanava-oppimisesta ja sen toimivuudesta?

Oma vastauksesi

Mitä ajatuksia kysely sinussa herätti? Koetko siitä olleen sinulle hyötyä? *

Oma vastauksesi

Terkkuja, vinkkejä, linkkejä kyselyn tekijälle :)

Oma vastauksesi

TAKAISIN

LÄHETÄ

Sivu 8 / 8